

Tartu Ülikool

Filosoofiateaduskond

Germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut

Pealelugemine audiovisuaalse meedia tõkeliigina Saksa seriaali
„Kirgede torm“ kõnekeele tõlkimise näitel

Magistritöö

Merili Martinson

Juhendaja: Terje Loogus, PhD

Tartu 2014

Olen magistritöö kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelisele seisukohtadele ning muudest allikaist pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Merili Martinson

.....

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Audiovisuaalne tõlkimine	8
1.1. Audiovisuaalse meedia tõlkeliigid.....	8
1.2. Audiovisuaalse meedia tõlkeliikide geograafiline jaotus	11
1.3. Subtitreerimine	13
1.4. Dubleerimine	15
2. Pealelugemine	18
2.1. Pealelugemise mõiste kujunemine.....	19
2.2. Pealelugemise mõiste tõlketeaduses	20
2.3. Tõlkeprotsess	23
2.4. Tõlkimise makro- ja mikrostrateegiad (Schjoldageri järgi)	23
3. Pealelugemise kui audiovisuaalse meedia tõlkeliigi kasutamine Saksa seriaali „Kirgede torm“ tõlkimisel.....	27
3.1. Seriaali tutvustus.....	27
3.2. „Kirgede tormi“ kõnekeele analüüs Schjoldageri strateegiate alusel	29
3.2.1 Otsene ülekanne (<i>direct transfer</i>)	29
3.2.2 Kalka (<i>calque</i>).....	29
3.2.3 Otsetõlge (<i>direct translation</i>).....	30
3.2.4 Vaba tõlge (<i>oblique translation</i>)	33
3.2.5 Eksplikatsioon e selgesõnaliselt väljatoomine (<i>explicitation</i>)	50
3.2.6 Parafrazeering e ümbersõnastus (<i>paraphrase</i>).....	50
3.2.7 Kondensatsioon (<i>condensation</i>).....	56
3.2.8 Adaptsioon e kohandamine (<i>adaptation</i>).....	56
3.2.9 Aditsioon e lisamine (<i>addition</i>).....	57
3.2.10 Substitutsioon e asendamine (<i>substitution</i>)	57
3.2.11 Kustutamine e ärajätmine (<i>deletion</i>)	57
3.2.12 Kompenseerimine (<i>permutation</i>)	58
3.3. Peamised tõlkeprobleemid.....	59
Kokkuvõte	61
Kasutatud kirjandus	63
Summary	66

Lühendid

FES – „Eesti fraseologismide elektrooniline alussõnastik“

ÕS – „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013“

Sissejuhatus

Globaliseeruvast maailmas on võtmesõnadeks kommunikatsioon ja üksteisest arusaamine ning kusagil mujal pole see nii nähtav kui meediamaastikul. Meedia tarbimine on globaalne, meile on kättesaadav meeleto kogus infot ning erinevate meediumite kaudu vahendatakse meile kogu maailma. Varasemalt oli peamiseks meediumiks televisioon, kuid tehnika kiire arenguga on lisandunud nt koduvideod ja internetis vahendatav materjal (nt YouTube). Mõne hiirekliki kaugusel on meist kõige erinevama kultuuritaustaga riikides loodud filmid, saated, animatsioonid ning muud teosed, kuid siin põrkame keelebarjääri otsa. Me võime kõike vaadata, kuid kas me suudame sellest ka detailselt aru saada, st koos kõigi kultuurispetsiifiliste nüanssidega?

Seoses interneti ja lairibaühenduste ülikiire levikuga on hakatud mõnikord rääkima ka televisiooni surmast, kus mitmed uued tegijad nagu nt Netflix võtavad traditsiooniliselt televisioonilt turuosa ning edastavad paindlikult ja kõrge kvaliteediga saateid läbi interneti, kuid vähemalt käesoleval hetkel on traditsiooniline televisioon endiselt enimtarbitav meedium. Televisiooni vahendusel edastatakse lugematuid koguseid filme, sarju ja seriaale väga laiale auditooriumile ning siinkohal kerkib taas päevakorda tõlge. Massilistele auditooriumitele suunatud audiovisuaalse meedia vahendusel edastatav info peab olema arusaadav võimalikult suurele auditooriumile. Oluline pole mitte ainult tõlke olemasolu, mis tänapäeval on enesestmõistetav, vaid kuidas on edastatav saade tõlgitud ning milline on tõlke kvaliteet. Ükski sari ega seriaal ei suuda säilitada vaatajaid, kui tõlge on halvasti tehtud ning on valitud auditooriumi vajadusi mittearvestav tõlkelik.

Veelgi keerulisemaks läheb olukord, kui vaadata multimeedia üldisi arengusuundi. Multimeedia on tänapäeval kõikjal ja me tarbime seda pidevalt, mõnikord isegi endale sellest aru andmata. Franco *et al.* on multimeediat iseloomustades ja defineerides toonud välja kolm tähtsaimat omadust, milleks on kommunikatsiooniformaat, kanalid ja esituse simultaansus. Kommunikatsiooniformaat viitab siinkohal formaadile, mida kasutatakse info edastamiseks: tänapäeval on see peamiselt digitaalne; kanalid viitavad kanalitele, mille kaudu info edastatakse, üldjuhul auditiivsetele ja visuaalsetele kanalitele; esituse simultaansus juba ületab multimeedia tegeliku valdkonna piirid – tänapäeval on olemas mitme ekraaniga ning interaktiivsed tooted (Franco *et al.*: 2010: 13).

Kui mõned aastakümned tagasi tähendas multimeedia tarbimine seda, et päeva jooksul kuulati raadiot ja õhtul kogunes perekond televiisori ette ning vaadati koos saateid, siis tänapäeval on mobiilsed seadmed asendanud suure hulga traditsioonilistest kanalitest ning neid kasutatakse samaaegselt. Mitte miski ei takista televiisori ees istudes samaaegselt muusika kuulamist, tahvelarvutist teiste kanalite või teiste saadete jälgimist. Veelgi enam, selline käitumine on üha enam muutumas normaalseks osaks meie igapäevaelust, mitmekülgne ning erinevatest kanalitest tuleva infoga kursisolemine on sageli eriti noorema põlvkonna seas loomulik ning valdkonna piirid hägustuvad.

Multimeedia muutuv olemus loob uusi väljakutseid tõlkemaailmas. Kuidas luua tõlkeid saadetele, mis peavad vahest küll esmaselt olema edastatavad läbi televisiooni, kuid mis sama hästi võiksid või peaksid olema vaadatavad ka tunduvalt väiksemal ekraanil, näiteks nutitelefonis või tahvelarvutis? Kas subtiitrid, mis televisioonis toimivad veatult, toimiksid samamoodi ka nutitelefonis? Mille alusel peaksime tänapäeval valima tõlkeliigi, mis vastaks mitmekesistuva meediamaastriku vajadustele ning laiade auditooriumite muutuvatele soovidele ning vajadustele?

Audiovisuaalse meedia peamiseks tõlkeliikideks on subtitreerimine (ingl k *subtitling*), dubleerimine (ingl k *dubbing*) ning pealelugemine (ingl k *voice-over*). Kui rääkida Euroopast, siis esimest kasutatakse pigem Lääne-Euroopa väiksemates riikides (nt Eestis, Soomes, Islandil, Portugalis, Kreekas) ja teist Lääne-Euroopa suurtes riikides (nt Saksamaal, Itaalias, Hispaanias, Prantsusmaal, Suurbritannias). Pealelugemist eelistavad riigid on nt Poola ja Venemaa, aga ka Eesti. Kui Lääne-Euroopas ning Põhja- ja Ladina-Ameerika riikides kasutatakse pealelugemist tavaliselt dokumentaalfilmide, vestlussaadete ja uudiste tõlkimisel, siis Ida-Euroopas on see levinud meetod filmide, sarjade ning seriaalide tõlkimisel. Eestis saab näiteks tuua arvukaid Mehhiko seriaale, Rosamunde Pilcheri ja Inga Lindströmi filme ning eestlaste südameid vallutanud seriaali “Kõrge torm”.

Käesoleva magistritöö põhieesmärgiks on analüüsida viimati nimetatud populaarse Saksa seriaali kõnekeele tõlkimisel ilmnunud peamisi probleeme, tuues näiteid tehtud tõlgetest. Eestis kasutatakse seriaali tõlkimiseks pealelugemist. Töö autor tõlkis seriaali aastatel 2008–2013 tõlketöona telekanalile TV3 audiovisuaalsete teoste tõlkeid pakkuva ettevõtte SDI Media Estonia OÜ kaudu, mis kuulub rahvusvahelisse korporatsiooni SDI Media Group.

Magistritöö on suunatud eelkõige neile, kes on huvitatud pealeloetavate dokumentaalfilmide, filmide ja seriaalide tõlkimisest või kes tegelevad tõlkimisega. Töö ajendiks oli autori isiklik

kokkupuude pealelugemise kui audiovisuaalse meedia tõlkeliigiga. Eesti keeles on pealelugemise kohta vähe materjale, samuti on võõrkeeltes ilmunud subtitreerimise ja dubleerimise kohta rohkem erialakirjandust võrreldes pealelugemisega. Lisaks kiputakse arvama, et pealelugemist on kõige lihtsam teha. See võib olla nii võrreldes kahe teise peamise audiovisuaalse meedia tõlkeliigiga, kuid ka pealelugemisel on teatud nüansid, mida tuleb järgida.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses osas antakse ülevaade audiovisuaalsest tõlkest ja tõlkeliikidest, keskendudes subtitreerimisele ja dubleerimisele. Kajastust leiab ka tõlkeliikide geograafiline jaotus. Teine peatükk on pühendatud pealelugemisele, kuna see on magistritöö peatähelepanu all. Kirjutatakse pealelugemise ajaloolisest taustast, pealelugemise mõiste kujunemisest, pealelugemise mõistest tõlketeaduses, tõlkeprotsessi kirjeldusest ja Schjoldageri tõlkimise makro- ja mikrostrateegiatest, millel põhineb hilisem analüüs. Ülevaate kirjutamisel on kasutatud publikatsioone valdkonnas tunnustatud autoritelt nagu Heike Elizabeth Jüngst, Jorge Díaz Cintas, Henrik Gottlieb, Jan Pedersen, Pilar Orero, Anna Matamala, Elina Franco, Anne Schjoldager, Jan-Emil Tveit, Luis Pérez Gonzáles, Lukasz Bogucki, Ana Isabel Hernández Bartomé, Gustavo Mendiluce Gabrera.

Kolmas osa sisaldab Saksa seriaali „Kirgede torm“ (saksa k “Sturm der Liebe”) tõlgete analüüsi. Autor analüüsis vahemikus 2010. aasta sügisest kuni 2011. aasta sügiseni enda tõlgitud osasid (osad 1099–1363) ja tõi kõnekeele tõlkimise kohta näiteid, võttes aluseks Schjoldageri mikrostrateegiad. „Kirgede torm“ on Saksa seriaal, mille tegevus toimub Baierimaal viietärnihotellis Fürstenhof ning mis räägib hotelli omanike ja töötajate eludest. Seriaal esilinastus 26. oktoobril 2005, algselt oli plaanis teha 100 osa, kuid seriaal osutus nii populaarseks, et selle tegemist jätkatakse siiani.

1. Audiovisuaalne tõlkimine

Enne, kui asuda tõlkimise praktilise poole juurde, peab vaatama üle erinevad maailmas kasutatavad tõlkemeetodid ning defineerima mõisted, millest räägitakse. Audiovisuaalse tõlke teooriaga on tegelenud mitmed tunnustatud autorid, kuid raske on tuua välja ühest üldiselt aktsepteeritud seisukohta ja definitsiooni.

Bogucki (2013: 17) kirjutab, et kuigi žanri nimetatakse audiovisuaalseks tõlkeks, siis näib terminoloogia olevat pidevas muutumises. Tema sõnul ei vaja laialdaselt väljaspool akadeemilist ringkonda kasutatav termin *film translation* täiendavat selgitamist, aga see kitsendab uurimisvaldkonda vaid filmidele, jättes välja ülejäänud audiovisuaalse materjali, mis võib olla lähtetekstiks. Teised kasutatavad terminid on *screen translation*, mida on kasutatud näiteks ühingu European Association For Studies In Screen Translation nimes ning mis ei hõlma ülatiitreid laval. Kasutusel on ka termin *language transfer*, kuid sellel on palju laiem tähendus teise keele omandamise kontekstis (vt Díaz-Cintas ja Anderman 2009). Praegu kasutatakse peamiselt infotehnoloogias terminit *versioning*, kuid erialakirjanduses seda sõnapaari praktiliselt ei esine. Lisaks on kasutusel ka *constrained translation* (Mayoral *et al.* 1988), mis on aga eksitav, sest osa tereetikute arvates on tegemist tautoloogiaga, kuna tõlkimine on mõnede käsitluste kohaselt juba oma olemuselt piiratud. Eelpool nimetatutele lisaks on kasutusel veel ka termin *(multi)media translation* (Gambier ja Gottlieb 2001). Bogucki sõnul on enamik teoreetikuid omaks võtnud mõiste „audiovisuaalne tõlge“ ehk *audiovisual translation*. See termin rõhutab ka audiovisuaalse teksti multisemiootilist loomust ja publikupoolse vastuvõtu multisensorset olemust. (*Ibid.*)

Ka käesolevas töös kasutatakse mõistetena audiovisuaalset tõlget ja audiovisuaalse meedia tõlkeliike.

1.1. Audiovisuaalse meedia tõlkeliigid

Heike Elizabeth Jüngsti sõnul mõeldakse audiovisuaalse tõlkimise all üldiselt selliste meediaformaaside tõlkimist, millel on nii nähtav kui kuuldav osa. Audiovisuaalse tõlkimise puhul muudetakse algset materjali, kuid erinevalt paljudest teistest tõlkeliikidest jääb siin osa materjalist alles, seda täiendatakse või kombineeritakse uute materjalidega. (Jüngst 2010: 1) Siia kuulub lisaks filmide ja telesarjade tõlkimisele näiteks ka subtiitrite tõlkimine kurtidele, kuuldefilmid pimedatele ja arvutimängude tõlkimine.

Audiovisuaalse meedia tõlkeliikide kohta on mitmeid klassifikatsioone ja on näha, et teoreetikud pole ühel nõul. Bartolomé ja Cabrera koostasid 2005. aastal ülevaate erinevate teoreetikute klassifikatsioonidest, mille töö koostaja ülevaate andmiseks välja toob.

Tabel 1. Audiovisuaalse meedia tõlkeliigid erinevate hiljutiste klassifikatsioonide järgi

Chaume 2004	Gambier 2004	Días Cintas 2001 Linde and Kay 1999 Gambier 1996	Chaves 2000 Agost 1999 Lyuken 1991
Dubleerimine	Dubleerimine	Dubleerimine	Dubleerimine
Subtitreerimine	Keeltevaheline subtitreerimine	Subtitreerimine	Subtitreerimine
	Keelesisene subtitreerimine		
	Reaalajas subtitreerimine Live or real-time subtitling	Reaalajas subtitreerimine Live subtitling	
	Ülatiitrid	Ülatiitrid	
Pealelugemine	Pealelugemine või pooleldi dubleerimine	Pealelugemine	Pealelugemine
Pooleldi dubleerimine		---	---
Sünkroontõlge	Suuline tõlge	Järeltõlge Sünkroontõlge	Sünkroontõlge
Jutustus	---	Jutustus	Jutustus (mitte Agosti järgi)
Vaba kommentaar	(Vaba) kommentaar	Kommentaar	Vaba kommentaar
Leheltõlge	Sünkroontõlge või leheltõlge	---	---

Animatsioon	---	---	---
Multimeedia tõlge	---	---	Multimeedia tõlge (ainult Agosti järgi)
---	Filmistsenaariumi või filmikäsikirja tõlge	---	---
---	Audiovisuaalne kirjeldus	---	---
---	Mitmekeelsed tooted	---	---
---	---	Mitmekeelne edastamine	---

Allikas: Bartolomé ja Cabrera (2005: 104)

Tabelist 1 on näha, et erinevate nüüdisaegsete teoreetikute arvamus ei ühti audiovisuaalse meedia tõlkeliikide arvu osas ja nad klassifitseerivad neid erinevalt, ainus erand on dubleerimine. Bartomé selgitab, et nt Chaume meelest on tavaline viga segada audiovisuaalse meedia tõlkeliike edastatava meediaga (Chaume 2004:31, viidatud Bartolomé ja Cabrera 2005: 92 kaudu). Gambier sõnul ei jaotu audiovisuaalse meedia tõlkeliigid ainult edastava meedia järgi, vaid ka vaatajaskonna järgi, kellele need on suunatud. Sellest tulenevalt ei saa keelelise ülekande tarbeks rakendada samu tõlketehnikaid ning luuakse uusi audiovisuaalse tõlke liike (Gambier 2003, 2004, viidatud Bartolomé ja Cabrera 2005: 92 kaudu).

Audiovisuaalse meedia tõlkeliigid on pidevas muutmises. Chaume rõhutab, et tegemist ei ole suletud grupiga, vaid järjest suureneva tervikuga ja seetõttu aja jooksul lisandub ja eraldub uusi liike (Chaume 2004: 39, viidatud Bartolomé ja Cabrera 2005: 92 kaudu). Esimesena mõeldi vaegkuuljatele ja kurtidele, hakati kasutama audiovisuaalset viipekeelt ja keelesisest subtitreerimist, mis lõi tee vaegkuulajatele ja kurtidele mõeldud subtiitrite kaasajastatud versiooni tekkeks, nägemispuudega ja pimedate jaoks loodi audiovisuaalne kirjeldus (Bartolomé ja Cabrera 2005: 90). Uute audiovisuaalse meedia tõlkeliikide loomine sõltub kolmest põhilisest faktorist: uutest audiovisuaalse tõlke formaatidest, tehnilistest võimalustest

ja publikuga arvestamisest (Chaume 2004: 39–40, viidatud Bartolomé ja Cabrera 2005: 91 kaudu).

1.2. Audiovisuaalse meedia tõkeliikide geograafiline jaotus

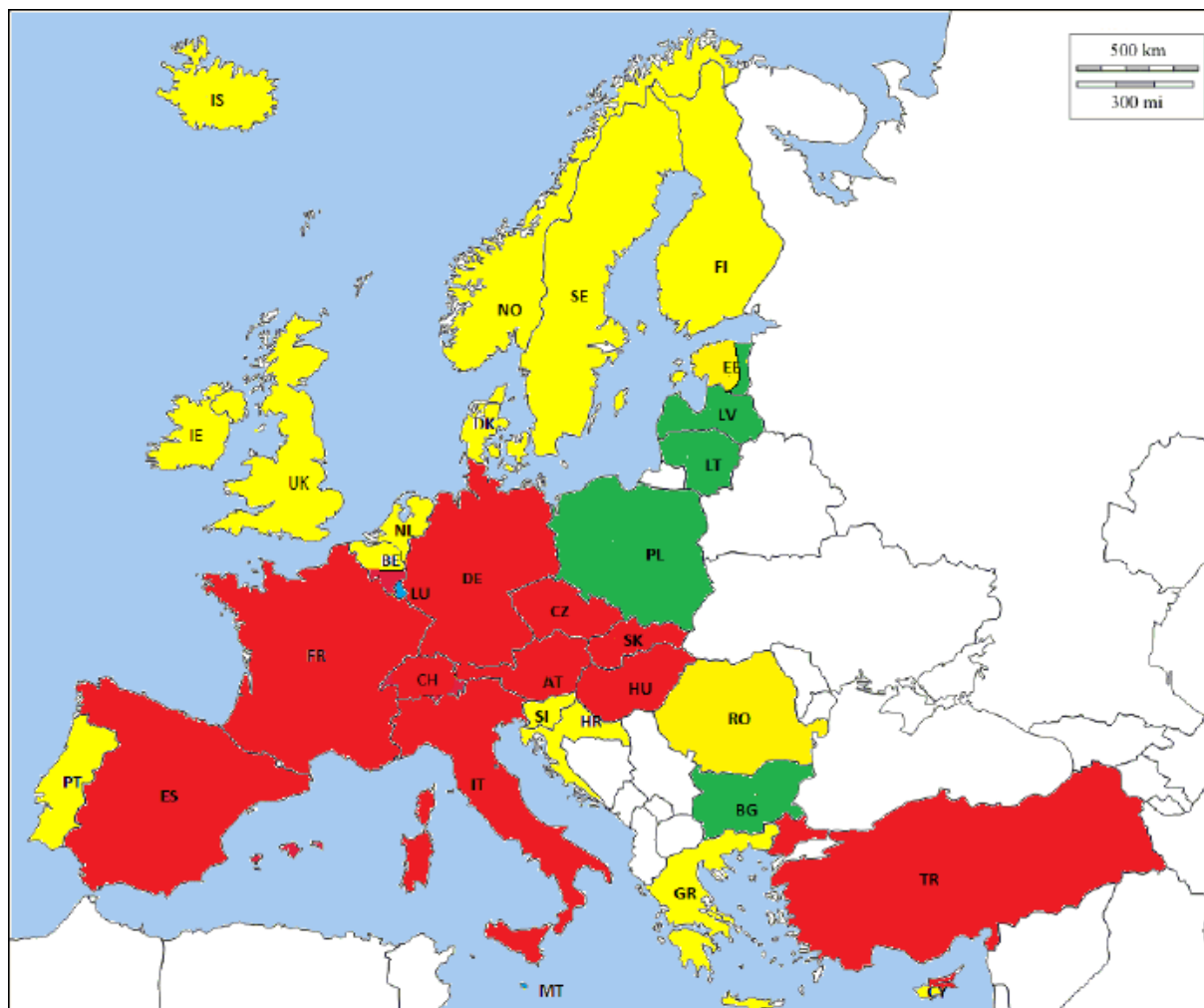
Minnes edasi audiovisuaalsete teoste tõlkemeetodite juurde, siis Gottliebi sõnul on alates 1929. aastast, kui esimesed helifilmid jõudsid suure publikuni, olnud subtitreerimine ja dubleerimine domineerivateks tõlkemeetoditeks. Filmi, televisiooni ja videotõlget silmas pidades võib maailma jagada neljaks osaks:

- a) lähtekeelt ehk inglise keelt kõnelevad riigid, kus mitteinglisekeelset materjali peaaegu ei impordita. Filme imporditakse vähe ja nendegi puhul kasutatakse dubleerimise asemel pigem subtitreerimist. Importfilmide näol on tihti tegu haritud publikule suunatud kõrge kultuurilise tasemega filmidega (nn *art movies*);
- b) dubleerimist eelistavad riigid: peamiselt saksa, itaalia, hispaania ja prantsuse keelt kõnelevad riigid nii Euroopas kui mujal maailmas. Nendes riikides dubleeritakse peaaegu kõik imporditud filmid ja teleprogrammid;
- c) pealelugemist eelistavad riigid, nimelt Venemaa, Poola ja teised suure või keskmise rahvaarvuga riigid, kelle jaoks on dubleerimine liiga kulukas;
- d) subtiitrit eelistavad riigid, sealhulgas mitmed riigid, kus Euroopa keeli ei räägita, ning ka mõned väiksed kõrge kirjaoskusega Euroopa riigid: dubleerimise asemel eelistatakse subtitreerimist. (Gottlieb 1998: 244)

Gottlieb täiendab, et Euroopas on viimastel kümnenditel vähe muutunud, mis puudutab televisiooni tõlkemeetodeid ja võib öelda, et laias laastus on olukord sama nagu pärast külma sõda. Küll on subtiitrite osakaal suurenenud endisel pealelugemist eelistaval territooriumil (näiteks Eestis) ja dublaaži osakaal on pisut vähenenud mõnes suure rahvaarvuga riigis (eriti Suurbritannias). Ida-Euroopa riigid on jaotunud järgmiselt: mõned riigid, nt Tšehhi ja Ungari kasutavad dublaaži, teised, nt Sloveenia, Rumeenia ja Horvaatia eelistavad subtiitrit ning pealelugemist eelistavad nt Venemaa, Läti ja Leedu. (Gottlieb 2005: 24–25)

Seda tõendab ka Euroopa Komisjoni tellitud uuring, mille viis tõkeliikide kaardistamiseks läbi Media Consulting Group.

Joonis 1. Audiovisuaalse meedia peamiste tõkeliikide jaotumine telekanalitel Euroopas 2011. Allikas: Media Consulting Group (2011: 9)

SUBTITREERIMINE	DUBLEERIMINE
ORIGINAALKEEL	PEALELUGEMINE

Joonisel 1 on näha, et Eestis on levinud nii subtitreerimine kui pealelugemine. Dubleerimine on domineeriv audiovisuaalse meedia tõkeliik 11 riigis: Austria, (prantsuskeelne) Belgia, Tšehhi Vabariik, Prantsusmaa, Saksamaa, Ungari, Slovakkia, Hispaania, Šveits ja Türgi. Pealelugemist kasutatakse neljas riigis: Bulgaarias, Poolas, Lätis ja Leedus. Vähemal määral kasutatakse seda ka Eestis, kus üks kolmandik teleprogrammidest loetakse peale ja ülejäänud subtitreeritakse. Subtitreerimist kasutatakse ülejäänud riikides: (flaamikeelses) Belgias,

Horvaatias, Küprosel, Taanis, Soomes, Kreekas, Islandil, Hollandis, Norras, Portugalis, Rumeenias, Sloveenias, Rootsis ja Suurbritannias. (Media Consulting Group 2011: 9)

Nagu eespool mainitud, kasutatakse Eestis rohkem subtitreerimist. Nõukogude Liidu koosseisus olles kasutati audiovisuaalse meedia tõlkeliigina küll pealelugemist, kuid pärast taasiseseisvumist sai kõige levinumaks tõlkeliigiks subtitreerimine, nagu Skandinaavia riikides on levinud. Kasutatakse ka pealelugemist ja dubleerimist, esimest tihti just päevasel ajal eetris olevate seriaalide tõlkimiseks, õhtusel ajal eetris olevate telesaadete tõlkimiseks kasutatakse enamasti subtitreerimist. Dubleerimist on kõige vähem, kuigi seda kasutatakse mõnikord joonisfilmide tõlkimiseks, et lastel oleks hea vaadata. Kui võrrelda neid kolme audiovisuaalse meedia liiki, siis subtitreerimine on kõige odavam, pealelugemine on TV3 sõnul subtitreerimisest umbes 30% kallim ning kõige kallim on dubleerimine.

Lõpetuseks võib öelda, et väga palju faktoreid määrab, milline audiovisuaalne tõlkeliik saab riigis peamiseks tõlkeliigiks. Muuhulgas sisaldavad need faktorid maksumust, vajaliku tehnoloogia kättesaadavust, kirjaoskuse taset, huvi võõrkeelte vastu, ühiskonna kultuurilist avatust ja kohaliku filmitööstuse tugevust. Ükski neist faktoritest eraldi ei määra kohaliku vaatajaskonna eelistust, vaid lõpptulemusena osutuvad kõige määravamaks kohalikud harjumused. Pikaajalise dubleerimise traditsioonidega riikides kiputakse eelistama dubleerimist ning traditsiooniliselt subtitreerimist eelistavates riikides on televaatajatel raske nautida dubleeritud filme ja saateid. (Luyken *et al.* 1991: 188ff viidatud Baker ja Hochel 1998: 75 kaudu)

Järgnevalt tutvustatakse lähemalt subtitreerimist, mis on audiovisuaalse tõlkimise levinuim liik Eestis, ja dubleerimist, mis on levinud paljudes suure rahvaarvuga Lääne-Euroopa riikides. Pealelugemist kajastatakse pikemalt järgmises peatükis.

1.3. Subtitreerimine

Subtiitriteks (teisisõnu alltiitriteks) nimetatakse filmi või televisiooni dialoogi transkribeerimist, mis esitatakse samaaegselt ekraanil (Gottlieb 1998: 244–245). Subtiitrid koosnevad tavaliselt ühest või kahest reast, rea keskmiseks pikkuseks on 35 tähemärki ning subtiitrid asetatakse pildi alla keskele või vasakule äärde (Gottlieb 1998: 245). Lubatud tähemärkide arv võib riigiti pisut erineda, põhjamaades nt on subtiitri rea pikkuseks kuni 38 tähemärki (Tveit 2009: 90). Sama on subtiitri ekraanil olemise ajaga. Tveit kirjutab, et kui võrrelda Skandinaavia maade telesaadete subtitreerimist, siis Rootsis peab täispikkuses kaherealine subtiiter olema ekraanil 6–7 sekundit, samas kui Taanis ainult 5 sekundit. Norra

riigiringhäälingu (Norwegian Broadcasting Corporation) seisukoha järgi peaks täispikk kaherealine subtiiter jääma ekraanile vähemalt 6 sekundiks. (Tveit 2009: 86–87)

Lingvistiliselt jagunevad subtiitrid kaheks: keelesisesed (ingl k *intralingual*) ja keeltevahelised (ingl k *interlingual*).

- 1) Keelesiseste subtiitrite hulka kuulub eelkõige kohalike teleprogrammide subtitreerimine vaegkuuljate ja kurtide tarbeks ning võõrkeelsete teleprogrammide subtitreerimine keeleõppijatele. Keelesisene subtitreerimine on vertikaalne, st suuline kõne muudetakse kirjalikuks, kusjuures keel jääb samaks. (Gottlieb 1998: 247)
- 2) Keeltevaheline subtitreerimine on diagonaalne, suuline kõne muudetakse kirjalikuks ja muudetakse keelt (*Ibid.*). Siia alla kuuluvad klassikalised subtiitrid.

Subtiitreid on võimalik ka tehniliselt liigitada. On olemas nii avatud subtiitrid (ingl k *open subtitles, hardsubs*) kui suletud subtiitrid (ingl k *closed subtitles, prerendered subtitles*). Avatud subtiitreid ei saa vaataja ise valida (need on *non-optional*) ja need hõlmavad Gottliebi (*Ibid.*) sõnul filmisubtiitreid, mis on kas osa filmist (publikule näitamiseks) või mis edastatakse vaatajale eraldi (nt filmifestivalidel); samuti kuuluvad nende hulka keeltevahelised televisioonisubtiitrid, mis tuuakse vaatajani ülemaailmselt ja edastatakse telepildi osana. Suletud subtiitrid on valikulised (*optional*) ja need edastatakse teletekstina. Nende hulka kuulub teleprogrammide subtitreerimine vaegkuuljate ja kurtide tarbeks, mida saab iga televaataja puldi abil seadistada. Ka kuuluvad siia satelliidi vahendusel edastatavad keeltevahelised televisioonisubtiitrid, mis võimaldavad erinevatel keelerühmadel vaadata samaaegselt sama teleprogrammi erinevaid versioone. (*Ibid.*)

Veel saab subtiitreid liigitada selle alusel, kas need valmistab amatöör või professionaalne tõlkija. *Fansubs* (ka *amateur subs*) on asjaarmastajate tehtud ja on levimas tänu multimeedia laienemisele interneti ja neid on võimalik internetist alla laadida.

Subtiitrite tõlkimisel tuleb jälgida ruumi- ning ajapiirangut. Tekst tuleb mahutada etteantud tähemärkide piiridesse, subtiiter peab olema ekraanil samal ajal, kui vastavat teksti räägitakse. Oluline on subtiitrite tõlkimisel nende ajastamine ehk ajakoodide paikapanek (ingl k *timecode*).

Gottlieb (2005: 21) väidab, et helifilmide tulekuga 1920ndatel aastatel suhtuti subtitreerimisse kui tagasiminekusse, sest nüüd oli võimalik kinos häält kuulda. Tema sõnul pooldavad tänase päevani enamik võõrkeelsete filmide austajaid subtiitreid, kui on valida audiovisuaalse meedia tõlkeliikide vahel. Ta märgib, et põhjus peitub subtiitrite sõltuvust tekitavas loomuses. Need

võimaldavad vaatajatele ligipääsu eksootilise originaali juurde ning samas pakuvad juurde nii-öelda turvalist emakeelset teksti. Gottlieb selgitab, et paradoksaalsel moel on semiootilisest vaatepunktist vaadatuna subtitreerimine vähem autentne kui dubleerimine. Subtitreerimine muudab fundamentaalselt heli semiootilist struktuuri, tuues tagasi tummfilmide ajastu tõlkemeetodi ehk kirjutatud märgid kui esitatavale lisatud semiootilise kihi. Tehniliselt võttes täiendab subtitreerimine tõlget. (*Ibid.*)

Tveit toob miinusena välja asjaolu, et suulise teksti kirjalikuks muutmisel läheb kaduma informatsiooni: kirjalik tekst ei suuda võistelda nüansside väljendamisel kõnega (Tveit 2009: 86). Subtitreerimise üldtuntud eeliseks on, et see edendab lugemisoskust ning aitab kaasa võõrkeelte omandamisele. Gottlieb kirjutab, et subtitreerimine on endastmõistetav, kui audiovisuaalsete teoste tõlkimisel on prioriteediks taskukohasus, dialoogi autentsus, võõrkeelte õppimine ning lugemisoskus. Ta lisab, et just subtiitrid kasutatavates riikides on kasvanud võõrkeelte oskus. (Gottlieb 2005: 25).

Subtiitrid kasutatavate riikide hulka kuuluvad teiste hulgas Eesti ja Skandinaavia riigid. Ivarsson ja Carroll on viidanud Skandinaaviale kui „subtitreerimise kantsile“ (Ivarsson ja Carroll 1998: 5, viidatud Pedersen 2009: 1 kaudu) ja Pedersen väidab, et „subtiitrid on nagu emapiim, mida skandinaavlased joovad kohe, kui hakkavad lugema ja vaatama audiovisuaalset meediat“¹ (Pedersen 2009: 19).

Subtiitrite tõlkimisest on kirjutatud Eestis mitu magistritööd, mistõttu sellel tõlkeliigil pikemalt ei peatuta. Huvilistele võib soovitada Karin Kuke 2012. aastal kaitstud magistritööd „Mitme- ja kõnekeelsusega seotud tõlkeraskused saksa filmi „Im Juli“ subtiitrite näitel“, Raul Pirbe 2012. aastal kaitstud magistritööd „Saate „Ameerika otsib superstaari“ subtiitrite analüüs“.

1.4. Dubleerimine

Kõigepealt tuleb selgitada, et dubleerimine kuulub koos pealelugemise, televisiooni sünkroontõlke ja kommentaariga *revoicing*² u alla (Gottlieb 2008: 215), mida võib eesti keelde tõlkida kui originaalhääle asendamist. Dubleerimine tähendab seda, et lähtekeele heliriba eemaldatakse ning asendatakse sihtkeele heliribaga (Pedersen 2010: 7). Pedersen viitab siinkohal Gottliebile, kelle väitel loob dubleerimine „teoorias täiusliku illusiooni“ selle kohta, et audiovisuaalset teost polegi tõlgitud (Gottlieb 1997: 54, viidatud Pedersen 2010: 7 kaudu).

¹ Kõik magistritöös kasutatud tsitaadid on töö koostaja tõlgitud.

Dubleerimisel püütakse järgida võimalikult täpselt algse dialoogi ajalist jaotust, lausestust ja huuleliigutusi, see tähendab, et dubleerimine hõlmab huuleliigutuste sünkroniseerimist (Lyken *et al.* 1991: 31, viidatud Baker ja Hochel 1998: 75 kaudu).

Nii nagu subtitreerimine, võib ka dubleerimine olla nii keelesisene kui keeltevaheline. Chaume kirjutab, et keelesisese dubleerimise puhul on uus heliriba identne asendatava heliribaga. Keelesisese dubleerimise eesmärgiks on tagada helikvaliteet, iseäranis oluline on see välivõtete puhul. Keeltevahelise dubleerimise korral on uus heliriba teises keeles. (Chaume 2004: 40, viidatud Pedersen 2010: 8 kaudu)

Dubleerimisel on väga oluline, et huuleliigutused läheksid häälega kokku, seda nimetatakse huuleliigutuste sünkroniseerimiseks (ingl k *lip synchronization*). Baker ja Hochel selgitavad küll, et huulte sünkroniseerimine ei ole tegelikult nii probleemne kui esmapilgul võiks arvata: nimelt on hääle esitamine vastavalt huuleliigutustele oluline üksnes lähivõttel, sest siis on kõneleja nägu ja huuleliigutused täielikult nähtaval. Nad lisavad, et isegi siis pole vaja, et kõik hääled oleksid sünkroonis. Hääled peavad ühtima huuleliigutustega vaid huulhäälikute ehk labiaalide ja poollabiaalide puhul, mida hääldades tuleb suu sulgeda. (Baker ja Hochel 1998: 75)

Argumente võib tuua nii dubleerimise poolt kui vastu. Dubleerimise kaitseks võib refereerida Gottliebi, kelle hinnangul on dubleerimine konkurentsilt parim valik, kui maksumus pole oluline ning televisioonis eelistatakse kohalikku keelt, semiootilist autentsust ning saadete sisu sujuvat edasiandmist. Teisisõnu on olulised vaatajasõbralikkus ning võõramaiste saadete lokaliseeritud versioonid. Gottlieb lisab, et varjatud tõlkeliigina loob dubleerimine mugava tasakaalu võõrkeelsete televisioonižanride ja huvitavate „eksootiliste“ keskkondade vahel. Samas vabastab dublaaž televaataja kahest subtitreerimise halvast küljest: mõistetamatu dialoogi kuulamisest ning vajadusest lugeda, samal ajal püüdes nautida ekraanil toimuvat tegevust. (Gottlieb 2005: 25) Herbst toob dubleerimise positiivse küljena veel välja, et dublaaži puhul kärbitakse teksti vähem kui subtiitrite puhul ja see ei nõua vaatajatelt kõrgel tasemel kirjaoskust, st ka lapsed ja kirjaoskamatud saavad võõrkeelseid saateid nautida (Herbst 1995: 257–258, viidatud Baker ja Hochel 1998: 75 kaudu).

Vastuargumendina võib öelda, et dubleerimisel tuuakse ohvriks autentsus, kuna tegelaskuju isiksuse oluline osa on hääl, mis on tihedalt seotud miimika, žestide ja kehakeelega, ning see võetakse tegelaskujult ära ning asendatakse kellegi teise häälega (Tveit 2009: 92). Samuti on see audiovisuaalse meedia tõlkeliik aeganõudev ning kulukas, kuna iga tegelaskuju jaoks on

vaja hääledublanti. Tveit väidab (*Ibid.*), et nt Norras on dubleerimine 5 kuni 10 korda kallim kui subtitreerimine. Luyken *et al.* sõnul on dubleerimine suisa 15 korda kallim, kui võrrelda kulutusi, mis kuluvad tunniajalise dublaaži ja subtiitrite tootmiseks (Luyken *et al.* 1991: 106, viidatud Baker ja Hochel 1998: 75 kaudu). Lisaks võetakse vaatajalt ära võimalus kuulata võõrkeelt, mis võib olla üheks põhjuseks, miks inglise keele tase on subtiitriteid eelistavates riikides palju kõrgem kui nt Saksamaal (Herbst 1995: 257–258, viidatud Baker ja Hochel 1998: 75 kaudu). Baker ja Hochel lisavad, et dubleeritud filmide ja teleprogrammide puhul on ühtlasi potentsiaalne vaatajaskond väiksem. Nimelt välistab dubleerimine teatud kategooriad nagu turistid ja teised külalised, kes ei tarvitse rääkida kohalikku keelt, kuid kes saaksid aru inglise või prantsuskeelsest filmist, mille tõlkimiseks on kasutatud subtiitriteid. (Baker ja Hochel 1998: 75). Dubleerimist Eestis pole palju uuritud, välja võib tuua Kaidi Menshikova magistritöö “Audiovisuaalne tõlge Eestis: eesti- ja saksakeelsete dublaažide võrdlev analüüs joonisfilmi "Jääaeg" I näitel”.

2. Pealelugemine

Pealelugemine ehk *voice-over* on termin, mis pärineb filmiteaduse valdkonnast ning mida filmitegijad kasutavad siiani. Tummfilmide linastustel oli kino algusaegadest (hilised 1880ndad) saadik tähtis roll nn lektoritel (ingl k *lecturers*), kelle linastajad olid palganud filmi või mitmest filmist koosneva programmi taustaks jooksvat kommentaari lugema. (Franco *et al.* 2010: 17) Mängufilmide puhul oli lektorite peamiseks funktsiooniks täita publiku ja filmitegijate vaheline tühimik, kuna vaatajatel puudus narratiivsete piltide lugemise kogemus ja filmitegijad ei osanud edasi anda ajalisi, ruumilisi ja narratiivseid suhteid (Kozloff 1988: 23–24, viidatud Franco *et al.* 2010: 17). Näiteks Jaapanis saavutasid lektorid (jaapani k *benshi*) nii tohutu populaarsuse, et helifilmide võidukäik lükkus seetõttu edasi: filmitähtede imetlemise asemel käisid inimesed kinos eelkõige eesmärgiga näha oma lemmik-*benshi*'sid esinemas. (Franco *et al.* 2010: 17)

1912. aastaks olid lektorid osa oma tähtsusest loovutanud vahetiitritele, ning seda kahel põhjusel. Esiteks olid muutunud filmide linastumise kohad: väikeste saalide asemel näidati nüüd filme spetsiaalselt selleks otstarbeks ehitatud kinodes, kus oli aga halvem kuuldavus. Teiseks põhjuseks oli filmitehnika kiire areng, mida kannustasid peamiselt uued montaaživõimalused ning narratiivstrateegiad. Vahetiitritel oli küll oma hiilgeaeg, kuid lõpuks muutusid nad filmides häirivalt pealetükkivaks ning neid hakati kasutama nii vähe kui võimalik. Vahetiitrid ja pealelugemist (lektorid) on küll kritiseeritud, kuid nende olulisust kinnitab siiski tõsiasi, et seesugused võtted leiavad jätkuvalt kasutust ka helifilmi ajastul. (*Ibid.*)

Helifilmile üleminek 1927. aastal tõi endaga kaasa järsu arengu filmi narratiivi tempos – võimalikuks sai see, mida vahetiitrite puhul ei eksisteerinud. Teisalt seadis seesugune muudatus filmitegijatele ka teatud piirangud: uued, helisalvestussüsteemiga kaamerad olid kaasas kandmiseks liiga rasked ning mikrofoni tõttu ei saanud näitlejad vabalt ringi liikuda. Nii sai varajase helifilmi ajastu puuduste kompenseerimise üheks tõhusamaks meetodiks võtetele järgnevas etapis toimuv pealelugemine, mis asus täitma tummfilmiajastu „lektorite“ rolli. (Franco *et al.* 2010: 1718)

2.1. Pealelugemise mõiste kujunemine

Pealelugemist võib defineerida narratiivitehnikana, mille puhul kaadritagune narraator loeb oma häälega peale erinevatele piltidele ning seda ka erinevatel eesmärkidel. Näiteks võib võrrelda loomadest rääkivale dokumentaalfilmile pealelugeja selgitavat häält ning süüdistava tooniga häält, millega põnevusfilmis pöörduakse mõrvas kahtlustatava poole. Filmiterminoloogias räägitakse seepärast dokumentaalfilmidele pealelugemisest (*voice-over of a documentary*), mille all mõeldakse igasugust kõnet, mille esitaja jääb kaadri taha. (Franco *et al.* 2010: 18)

Franco *et al.* toob välja ka ingliskeelse mõiste *voice-over* erinevad definitsioonid. Näiteks teoses „The Shorter Oxford English Dictionary“ on *voice-over* defineeritud järgmiselt: „*narration spoken by an unseen narrator in a film or a television programme; the unseen person providing the voice*“ (Brown 1993: 3596, viidatud Franco *et al.* 2010: 18). Veebisõnastik Merriam-Webster pakub mõistele *voice-over* järgmise seletuse: „*a: the voice of an unseen narrator speaking (as in a motion picture or television commercial) b: the voice of a visible character (as in a motion picture) expressing unspoken thoughts*“ (Merriam-Webster 2014). Vahemärkusena tuleb mainida, et tegelase sisehäääl on välja toodud ka ingliskeelse termini *voice-over* ühe eestikeelse vaste – kaadritagune (häääl) – definitsioonis: „kaadritagune (häääl) (sama mis kaadriväline (häääl), *voice over*) – filmi kommenteeriv või jutustav, helindamise käigus sisseloetud tekst: diktoritekst, kommentaar, jutustaja monoloog, tegelase sisehäääl jms“ (Filmimõisted 2014).

Franco *et al.* sõnul on termini *voice-over* erinevad, filmiteadusest pärit tähendused mõjutanud ka tähendusi, mille sama termin on omandanud tõlketeaduse valdkonnas. 1980ndatel, mil tõlketeadust tabas audiovisuaalse tõlke buum, laenati filmiteadusest sobiv termin – *voice-over* –, mis uues valdkonnas hakkas tähistama pealelugemist kui meetodit, mille puhul tõlget esitav häääl loeb teksti originaalkeelsele esitusele peale. Asjaolu, et sama termin on kasutusel kahe erineva (kuid siiski ka üksteisega seotud) valdkonna mõistete puhul, on audiovisuaalse tõlke teoretikute seas tekitanud ka mõningast terminoloogilist segadust. Franco *et al.* märgib ka, et tõlketeaduse valdkonnas kasutati terminit *voice-over* esialgu dubleerimisest ja suulisest tõlkest rääkides. Esimest korda kasutati terminit keelise ülekande viisi ning dubleerimise ühe liigi tähistamiseks 1983. aastal ilmunud artiklis (autoriks Fawcett). Teine teos, milles termin tõlkevaldkonna mõistes käsitlust leidis, oli 1985. aastal ilmunud artikkel (autoriks Daly) sünkroontõlkest. Iseseisvama positsiooni tõlketeaduses on *voice-over* omandanud alles hiljuti: tõlketeadus on suhteliselt uus akadeemiline distsipliin, audiovisuaalne tõlge aga veelgi uuem

valdkond, milles esialgu keskenduti sellistele peamistele keelelise ülekande liikidele nagu dubleerimine ja subtitreerimine. Nüüd, kui audiovisuaalse tõlke valdkond on end kindlamalt kehtestanud, on dubleerimise ja subtitreerimise kõrval võimalik põhjalikumalt tegeleda ka teiste, varem vähe või üldse mitte käsitlemist leidnud keelelise ülekande liikide uurimisega. (Franco *et al.* 2010: 18–20)

2.2. Pealelugemise mõiste tõlketeaduses

Käesolev magistritöö keskendub pealelugemisele järelproduktsooni etapis (ingl k *voice-over for postproduction*). Nimelt võib Franco *et al.* (2010: 14) sõnul pealelugemise jagada kahte kategooriasse:

- 1) pealelugemine produktsooni etapis (ingl k *voice-over for production*) ja
- 2) pealelugemine järelproduktsooni etapis (ingl k *voice-over for postproduction*).

Pealelugemine produktsooni etapis tegeleb toimetamata materjaliga – toormaterjaliga –, mis läbib veel mitu töötlust ja muudatust enne toimetamist, pealelugemist ning eetrisse minekut. Nende hulka kuuluvad nt intervjuud. (Franco *et al.* 2010: 111) Pealelugemine järelproduktsooni etapis tähendab seda, et tõlkijale antakse lõpetatud toodang, mis on vaja tõlkida sihtkeelde. Siia alla kuuluvad nii tegelikkusel põhinevad (*non-fictional*) kui väljamõeldisel põhinevad (*fictional*) tooted. (Franco *et al.* 2010: 46)

Võib öelda, et tõlketeaduses on pealelugemise puhul autorid valdavalt ühel meelel. Käesolevas töös on kasutatud Cintase ja Orero pakutud definitsiooni, mille kohaselt pealelugemine on tehnika, milles sihtkeelset tõlget lugev hääl on kuuldav samaaegselt lähtekeelse häälega. Originaalprogrammi taustaheli on keeratud vaikseks, kuid seda on tõlke lugemise taustal siiski kuulda. Levinud tava on võimaldada vaatajal kuulda algset teksti võõras keeles paar sekundit teksti alguses ja vähendada originaali heli oluliselt nii, et saaks tõlgitud teksti peale lugeda. Tõlge lõpeb tavaliselt mitu sekundit enne originaalkeele teksti lõppu, originaalteksti heli keeratakse normaalsele tugevusele tagasi ja vaataja kuuleb veelkord algset teksti. (Cintas ja Orero 2005: 473, viidatud Jüngst 2010: 87 kaudu)

Pedersen lisab, et see tõlkemeetod on kergelt asünkroonne: vaataja kuuleb lähtekeele dialoogi nii alguses kui lõpus paar silpi, mis annab talle võimaluse kuulda, kuidas kõlab originaal ja kes on pealelugeja (Pedersen: 2010: 9). Gambier nimetab pealelugemist ka pooleldi dublaažiks (*half-dubbing*) (Gambier 2003a, viidatud González 2008: 16 kaudu). Orero ja Dirr on väitnud isegi, et „pealelugemine on audiovisuaalse tõlke kasulaps“ (Orero 2006, 2009 ja Dirr 2009, viidatud Jüngst 2010: 87).

Jüngsti sõnul mainitakse pealelugemist teatmeteostes ja erialaartiklites nii-öelda möödamannes, mille ühe võimaliku põhjusena toob ta välja, et pealelugemine pole nii tähelepanuväärne kui subtitreerimine või dubleerimine. Ta nimetab mitu põhjust: tekst tõlgitakse ühes etapis ja järgmises loetakse peale; teksti pole vaja sobitada nii, et see ühilduks kõneleja huuleliigutustega nagu dubleerimise puhul ja samuti ei pea tõlkija teksti oluliselt vähendama nagu subtitreerimise puhul. Ta lisab, et seetõttu tõlgib tõlkija kiiremini. Jüngsti sõnul loetakse tekst ka helistuudios kiiremini peale, sest pole vaja jälgida, et pealelugeja huuleliigutused vastaksid filmis kõneleja huuleliigutustele. Ta kirjutab, et seetõttu on pealelugemine palju soodsam kui dubleerimine ning ka tõlkijad teenivad vähem, kui subtiitreid tõlkides. (Jüngst 2010: 87). Sama kinnitab ka Pedersen, kelle sõnul võib pealelugemist nimetada dubleerimise säästuliigiks, sest selle jaoks pole vaja tervet meeskonda dublaaži lugevaid näitlejaid (Pedersen 2010: 9).

Jüngsti sõnul on jutu pealelugeja tavaliselt meessoost ja tal on tõsine uudistelugeja hää. Pealelugeja ei räägi täiesti emotsioonivabalt, sest muidu oleks see igav, kuid ta jääb rääkimisel reserveerituks. (Jüngst 2010: 98) Nii on ka Eestis, kuigi reeglina on siin pealelugejaid üks. Erandina võib tuua praegu kanalil Kanal 2 näidatava türgi seriaali „Sajandi armastus“ (türgi keeles "*Muhteşem Yüzyıl*"), kus eesti keeles loeb peale nii nais- kui meeshääl. Huvitav fakt on, et Jüngsti sõnul ei imiteerita Saksamaal dokumentaalsaadetes küll keelelisi vigu ega võõrkeelseid aktsente, küll aga on viimast tehtud nt *reality-show*'de puhul. Ta toob näitena saate „America's Most Smartest Model“, kus Rumeenias üles kasvanud venelase häält loeti peale aktsendiga. Ka BBC telekanalil kasutatakse üsna tihti pealelugemisel aktsente, kui kõneleja räägib aktsendiga. (Jüngst 2010: 99) Eestis pole see kombeks.

Jan Pedersen (2010: 9) toob välja, et tänapäeval kasutatakse pealelugemist peamiselt teleprogrammide tõlkimiseks. Jüngst selgitab, et Ida-Euroopas, näiteks Poolas ja Venemaal, kasutatakse seda audiovisuaalse meedia tõlkeliiki võõrkeelsete teleprogrammide tõlkimiseks peaaegu eranditult. Ta lisab, et Ida-Euroopas kasutakse seda tõlkemeetodit ka mängufilmide tõlkimiseks, räägitakse ka slaavi dubleerimisest (Jüngst 2010: 89). Slaavi dubleerimise puhul kasutatakse pealelugemist mängufilmide tõlkimiseks, mis on teistes riikides juba dubleeritud või subtitreeritud. Jüngst kommenteerib, et mõne arvamuse kohaselt on Slaavi dubleerimisel nii subtitreerimise kui dubleerimise puudused, sest originaalkeel ei ole õieti kuuldav, seega ei paranda see vaataja keeleoskust, samuti ei teki illusiooni, et vaadatakse originaalkeelset filmi. (Jüngst 2010: 80–81) Pedersen lisab, et pealelugemist kasutatakse vahetevahel ka Lääne-Euroopas, kus pealelugemine on eelistatud tõlkeliik dokumentaalfilmide ja reportaažide

tõlkimiseks. Ta toob näitena telekanali CNN, kus eelistatakse pealelugemist, kui ekraanil kõneldakse mõnda “eksootilist” keelt. (Pedersen 2010: 9)

Eelneva kokkuvõtteks on hea tuua märksõnad, mis Franco *et al.* (2010: 43) on pealelugemise kohta välja toonud:

- pealelugemist kasutatakse dokumentaalžanri audiovisuaalsete saadete tõlkimiseks, kuigi teatud Ida-Euroopa riikides kasutatakse seda ka mittedokumentaalsaadete tõlkimiseks;
- annab edasi dialoogi/monoloogi;
- pealelugemine on kas algse või juba tõlgitud teksti teise keelde ümbersõnastamine;
- pealelugemine on suuline esitus, mida esitatakse samaaegselt ja sünkroonis originaalteksti pikkusega;
- ei püüta huuleliigutusi sünkroniseerida;
- tõlget hakatakse peale lugema paar sekundit pärast originaalteksti;
- pealelugemine on tõlgitud ja salvestatud enne saate eetrisse minekut, mitte kunagi otse-eetris tõlgitud;
- pealelugemine on tehtud produktsiooni etapis (*production voice-over*) või järeltoodangu etapis (*postproduction voice-over*);
- pealelugemine saab sisu edasi anda originaalilähedasemalt (*voice-over* tõlge) või vähem originaalilähedaselt (mida autorid on otsustanud nimetada vabaks *voice-over* tõlkeks);
- pealelugemine vähendab miimikat (aktsent, vanus, emotsioon, sugu, intonatsioon, suulisele kõnele iseloomulikud liiasused, rõhutatus);
- pealelugeja jääb nähtamatuks.

Kui võrrelda dubleerimist ja pealelugemist, siis Gottliebi sõnul jääb kahe audiovisuaalse meedia tõlkeliigi konkurentsivõitjaks pealelugemine. Seda nii taskukohasuse tõttu kui ka seepärast, et pealelugemise puhul võimaldatakse vaatajal pisut originaalkeelt kuulda. Pealelugemine jääb peale ka puristliku vaate kohaselt (mis domineerib nt Leedus), sest säilitatakse lingvistiline puutumatus. Kuna pealelugemine on mittesünkroonne, ei ole sel vaja jäljendada võõrkeelset (enamasti inglisekeelset) süntaksit ega leksikat ning samuti ei võimalda see vaatajaskonnal järgida originaaldialoogi ning seeläbi saada osa võõrkeelsetest mõjutustest. (Gottlieb 2005: 25). Kas seda saab lugeda positiivseks või negatiivseks tõlkega kaasnevaks aspektiks, on juba igäühe enda otsustada.

2.3. Tõlkeprotsess

Jüngsti sõnul sarnaneb pealelugemine kõikidest audiovisuaalse meedia tõkeliikidest kõige rohkem „normaalse“ erialakirjanduse tõlkimisega (Jüngst 2010: 102). Võrreldes dubleerimise ja subtitreerimisega on pealelugemist tõesti kõige lihtsam teha. Tõlkija töötab tavaliselt vabakutselisena: ta saab käsikirja, tavaliselt ka video, tõlgib teksti ära ning saadab käsikirja tagasi (selleks kasutatakse nt failivahetussüsteemi DigiDelivery). Seejärel loeb pealelugeja helistuudios teksti peale ja seriaal läheb eetrisse. Tõlke toimetamine sõltub töö tellija soovist.

Pealelugemise puhul peab tõlkija tähelepanu pöörama mitmele asjaolule. Kõige olulisem on jälgida, et tõlgitud tekst ei ületaks originaali pikkuse poolest, kuna hea tava on, et tõlget hakatakse peale lugema paar sekundit pärast originaalkõne algust ning pealelugemine lõpeb mitu sekundit enne originaalkõne lõppu. Jüngst jagab tõlkijale mõningaid näpunäiteid, mida peaks jälgima, et pealelugejal oleks lihtsam oma tööd teha. Nii peaks lähtetekst olema lisaks heale räägitavusele ka hästi loetav, sest teksti ei õpita pähe, vaid loetakse paberilt maha. Sidekriipsu tuleb kasutada seal, kus selle puudumine raskendab lugemist või põhjustab tekstist mitteamusaamist. Lühendid tuleks välja kirjutada ning sulgusid tuleks vältida, kuna neid ei öelda välja. Kui käsikirjas on number, tuleks see jätta nii esialgsel kujul kui ka sõnadega välja kirjutada, sest vales järjekorras numbri trükkimine on üks sagedasemaid vigu tõlkimisel üldse, aga numbri väljakirjutamisel ei eksita pea kunagi. (Jüngst 2010: 93)

Töö autor nõustub Jüngsti seisukohtadega. Numbreid ta ei jätnud käsikirja küll kahel kujul, esialgsel ja väljakirjutatud kujul, vaid valis neist ühe, milleks tavaliselt osutus väljakirjutatud variant, kuid edaspidi kirjutaks ta kindlasti mõlemad variandid. Ta jälgis ka, et tõlgitud tekst ei jääks lähtetekstist pikem, kuid mõnikord juhtus nii, sest see vajab rohkem selgitust. Lühendid kirjutab ta alati välja. Ta lisab, et väga oluline on, et tõlkija ei jääks väljendisse või lausesse niioelda kinni ega püüaks teha otsetõlget, st Schjoldageri mikrostrateegiaid kasutades sõnasõnalist tõlget, vaid kasutaks adaptiooni, kaudset tõlget või hoopis parafraseeringut, et mõte jääks samaks ja televaatajal oleks hea tõlget kuulata ning poleks aru saada, et tegemist on ilmselge tõlkega. Tõlkestrateegiaid käsitletakse üksikasjalikult järgmises alapeatükis ja kolmandas peatükis.

2.4. Tõlkimise makro- ja mikrostrateegiad (Schjoldageri järgi)

Erinevad autorid on koostanud erinevaid klassifikatsioone, mille alusel tõlkeid analüüsida. Käesolevas magistritöös keskendutakse Taani tõlketeoreetiku Ann Schjoldageri makro- ja mikrostrateegiatele. Ta eristab kaht makrostrateegiat: lähtekeelele suunatud makrostrateegia ja

sihtkeelele suunatud makrostrateegia. Mikrostrateegiaid on tema jaotuse järgi 12. Järgnevalt selgitatakse neid lähemalt.

Kui tõlkija saab tõlketöö, peab ta otsustama, millist üldist strateegiat ta tõlkimisel kasutab. Siin välja toodud makrostrateegiaid võib nimetada ka tõlkimise valikuteks, lähenemisteks, meetoditeks, protseduurideks, printsiipideks, liikideks, kuid Schjoldager eelistab rääkida strateegiatest, kuna tahab rõhutada tõlkimise eesmärgile orienteeritud (funktsionaalset) loomust. Ta selgitab, et tahab eristada tõlkijate valikuvõimalusi kahel tasandil: esiteks üldisemal ja abstraktsemal ning teiseks konkreetsel ja selleks räägib ta makrostrateegiatest ja mikrostrateegiatest. (Schjoldager 2008: 67)

Schjoldager selgitab, et teoreetikud on ühel nõul selles osas, et tõlkijad peavad otsustama, kas nad soovivad keskenduda lähteteksti vormile ja sisule (semantiline tähendus) või sihtteksti sisule (Schjoldager 2008: 71–72). Makrostrateegiaid on kahte liiki: lähtekeelele ja sihtkeelele suunatud makrostrateegia. Võib öelda, et kui tõlkija otsustab keskenduda lähteteksti vormile ja sisule, siis ta kasutab lähtekeelele suunatud makrostrateegiat. Kui tõlkija otsustab keskenduda sihtteksti mõjule, siis räägitakse sihttekstile suunatud makrostrateegiast.

Makrostrateegia valimisel soovib Schjoldager mõelda kolmele küsimusele:

- Kas tõlkimisel eeldatakse tõlkijalt, et ta keskendub lähteteksti vormile ja sisule või sihtteksti mõjule?
- Kas tõlkijalt oodatakse kellegi teise omavahelise kommunikatsiooni edastaja rolli või esmaste osapoolte vahelise kommunikatsiooni vahendaja rolli?
- Kas tõlge on „päris“ tõlge (*overt translation*) või varjatud tõlge (*covert translation*)?

Siinkohal tuleb selgitada, mida mõeldakse kahe viimase mõiste all. Schjoldager selgitab, et „päris“ tõlkel on järgmised omadused (Schjoldager 2008:31):

- lugejad/kuulajad on – või vähemalt peaksid olema – teadlikud, et nad loevad/kuulavad tõlget, mitte lähtekeelset originaali;
- lähtetekst on lähtekultuuris tuntud ja võib eeldada, et selle autor on sihtteksti lugejate seas tuntud;
- lähteteksti presupositsioonid (eeldamise eeldused) tuleks ilmselt sihtteksti üle kanda. Selleks võib need kas sihttekstis välja tuua või selgitada tõlkija kommentaarides (nt äärealuse märkusena või eessõnas).

Varjatud tõlkel on Schjoldageri sõnul järgmised omadused (Schjoldager 2008: 31–32):

- lugejad/kuulajad ei tea – või nad ei hooli –, et nad loevad/kuulavad tõlget;
- lähtetekst ei oma lähtekultuuri jaoks olulist tähtsust ja ei oodata, et sihtteksti lugejad teaksid teksti autorit;
- lähteteksti presupositsioone (eeldamise eeldusi) ei ole vaja sihtteksti üle kanda. Tõlkijad püüavad tihti kasutada kultuurilist filtrit lähte- ja sihttekstide vahel. Seda võidakse teha adaptatsiooni abil (House 1981/1989: 160, viidatud Schjoldager 2008: 31–32 kaudu).

Seega võib öelda, et kui tõlkija arvab, et temalt oodatakse keskendumist lähtekeele tekstile ja sisule, temalt oodatakse kellegi teise omavahelise kommunikatsiooni edastaja rolli ja tõlge peaks olema „päris“, siis ta valib lähtetekstile suunatud makrostrateegia. Kui tõlkija arvab, et ta peaks keskendumise sihtteksti mõjule, temalt oodatakse esmaste osapoolte vahelise kommunikatsiooni vahendaja rolli ja tõlge peaks olema varjatud, siis ta valib sihttekstile suunatud makrostrateegia. (Schjoldager 2008: 71–72)

Kui makrostrateegiad puudutavad tõlkija üldist tõlkeplaani, siis mikrostrateegiad käsitlevad spetsiifilisi probleeme mikrotasandil, teisisõnu seoses sõnade, fraaside ja lausetega. Schjoldageri mikrostrateegiate taksonoomia põhineb peamiselt Vinay ja Darbelnet (1958/2000) tõlkemeetodite mudelil. (Schjoldager 2008: 89)

Järgmises peatükis toodud „Kirgede tormi“ analüüs põhineb Schjoldageri mikrostrateegiate taksonoomial, kuna teiste teoreetikute pakutud tõlkemeetodite klassifikatsioonid osutusid antud analüüsi jaoks liiga detailseks. Nii koosneb Molina ja Albiri (2000) tõlkemeetodite klassifikatsioon 18 tõlkemeetodist, Vinay ja Darbelnet (1958/2000) jagavad tõlkimise tehnika 24 tõlkimise protseduuriks (*translation procedures*), millest 7 on põhimeetodid ja ülejäänud täpsustavad. Kui tõlkemeetodite klassifikatsioon on väga detailne, võib olla keeruline kindlaks teha, millise tõlkemeetodi alla näide kuulub: võib juhtuda, et see sobib mitme alla.

Schjoldager sai inspiratsiooni Vinay ja Darbelnet' tõlkestrateegiate seitsmest peamisest protseduurist (nagu ülevalpool mainitud, siis kokku on neid 24, ülejäänud täiendavad seitset) ja osaliselt Delabastita viiest transformatsiooni kategooriast, kuid töö koostaja ei hakka neid eraldi välja tooma, vaid esitab Schjoldageri mikrostrateegiad. (Schjoldager 2008: 93–109)

1. Otsene ülekanne (*direct transfer*)
2. Kalka (*calque*)
3. Otsetõlge (*direct translation*)
4. Vaba tõlge (*oblique translation*)
5. Eksplikatsioon e selgesõnaliselt väljatoomine (*explicitation*)

6. Parafrazeering e ümbersõnastus (*paraphrase*)
7. Kondensatsioon (*condensation*)
8. Adaptsioon e kohandamine (*adaptation*)
9. Aditsioon e lisamine (*addition*)
10. Substitatsioon e asendamine (*substitution*)
11. Kustutamine e ärajätmine (*deletion*)
12. Kompenseerimine (*permutation*) (Schjoldager 2008: 92)

Mikrostrateegiate selgitused on välja toodud järgmise peatüki teises alapeatükis, kus analüüsitakse „Kirgede torni“ tõlkeid.

3. Pealelugemise kui audiovisuaalse meedia tõlkeliigi kasutamine Saksa seriaali „Kirgede torm“ tõlkimisel

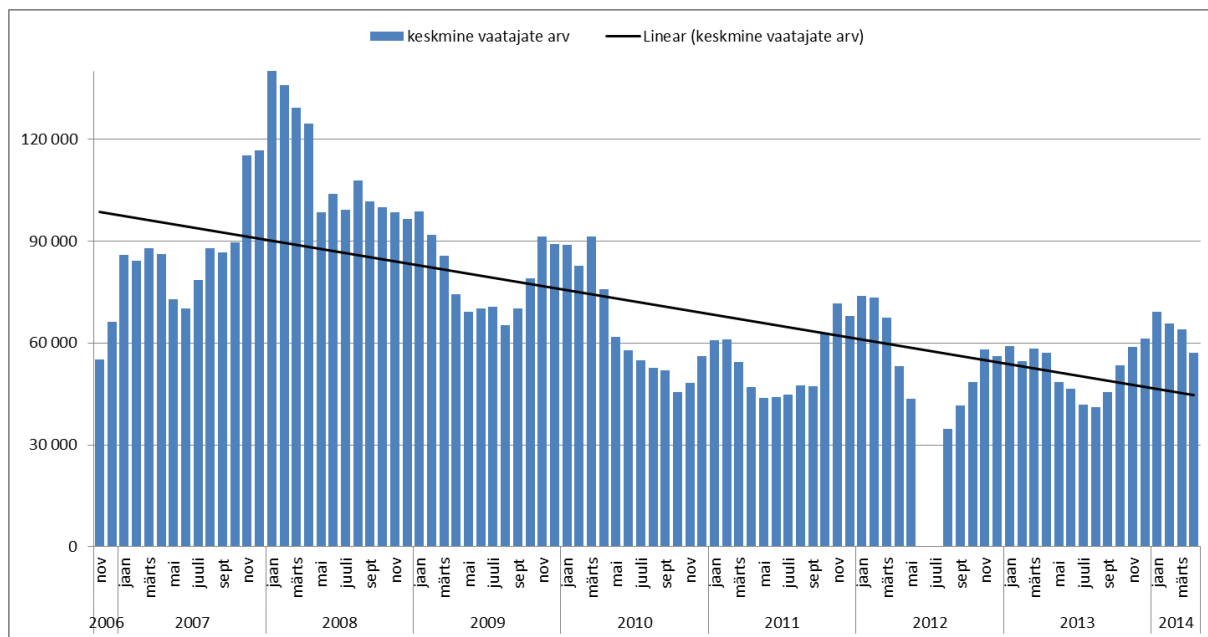
3.1. Seriaali tutvustus

„Kirgede torm” (saksa k „Sturm der Liebe”) on Saksa seriaal, mis esilinastus 26. septembril 2005. aastal telekanalil Das Erste. Algselt oli kavandatud 100 osa, kuid seriaali pikendati mitu korda ning hiljuti esilinastus 2000. osa. Seriaali osad toodetakse umbes 8 nädalat enne teleekraanile jõudmist. Seriaali keskmes on Fürstenhofi hotell, mis on paigutatud välja mõeldud Bichlheimi nimelisse külasse Ülem-Baierimaal Tölz-Wolfratshausenis. Tegevus keerleb hotelli omanike perekond Saalfeldi ning hotellitöötajate ümber. Seriaal on jagatud hooaegadeks (*Staffeln*), millest iga keskmes on erinev armunute paar ja praegu on käimas 9. hooaeg. (ARD 2014)

Seriaali vaatab Saksamaal umbes 2,5 miljonit televaatajat, see on ligi veerand kogu ARD turuosast. Seriaali käsikirja kirjutavad ligikaudu 40 autorit. Vaid neli näitlejat on seriaali esimesest osast praeguseni kaasa teinud: Dirk Galuba Werner Saalfeldina, Mona Seefried Charlotte Saalfeldina, Antje Hagen Hildegard Sonnichlerina ja Sepp Schauer Alfons Sonnichlerina. Nemad moodustavad ka nii-öelda seriaali tuumiku. (ARD 2014)

Seriaali tegijad ei unusta ka fänne. Nii on loosi tahtel mõned õnnelikud saanud käia Münchenis seriaali fännipäeval ning 2012. aasta kevadel käisid Antje Hagen ja Dirk Galuba nii Tallinnas kui Tartus seriaali fännidega kohtumas.

Eestis näitab seriaali TV3 ning tõlketeenust pakub SDI Media Eesti OÜ. Alljärgneval joonisel on näha, milline on olnud seriaali keskmine vaatajate arv kuude lõikes Eestis alates näitamise algusest kuni 2014. aasta aprillini.

Joonis 2. „Kirgede tormi“ keskmine vaatajate arv kuude lõikes (autori koostatud TV3 andmete põhjal)

Graafikust on näha, et suvekuudel vaatajate arv langeb ja talvekuudel tõuseb. Kui välja arvata 2007. aasta mai, juuni ja juuli, siis seriaali populaarsus järjest tõusis, ulatudes 140300 televaatajani 2008. aasta jaanuaris. Pärast seda on seriaali populaarsus vähenenud aastate lõikes. Igal aastal on suvekuudel vaatajate arv vähenenud, kindlasti on see tingitud sellest, et suvel veedavad inimesed vähem aega teleri ees. 2012. aasta juunis ja juulis oli seriaal suvepuhkusel ja naasis telekraanile taas augustis. 2014. aasta jaanuaris oli suurim vaatajate arv pärast 2011. aasta novembrit, viimastel kuudel on vaatajate arv taas pisut vähenenud, tänava aasta aprillis oli seriaalil 57100 televaatajat.

„Kirgede tormi“ vaatajate arv on küll võrreldes 2008. aasta talvekuudega langenud, kuid seriaal on sellele vaatamata populaarne. Seriaali sihtrühm on peamiselt noored ning vanemaealised inimesed. Kuna tõlget ei toimetata, peab tõlkija keelekasutusega väga tähelepanelik olema.

Töö autor tõlkis seriaali 2008. a sügisest 2013. a varakevadeni. Analüüsimiseks valis autor 80 enda tõlgitud osa, mis olid eetris 2010. a sügisest 2011. a sügiseni. Üks osa sisaldab kesktlābi 5900–6500 sõna. Ühe osa pikkus on kesktlābi 48–49 minutit. Analüüsitud 80 osa pikkus on ligikaudu 4000 minutit.

3.2. „Kirgede tormi“ kõnekeele analüüs Schjoldageri strateegiate alusel

Alljärgnevalt analüüsitakse valitud näidete varal töö koostaja tõlgitud „Kirgede tormi“ osasid. Näited on paigutatud tabelitesse ja pärast iga tabelit ehk näidet on toodud selgitus, miks tõlkija nii tõlkis ja millist Schjoldageri mikrostrateegiat tõlkimisel kasutas. Parema arusaadavuse huvides ei hakatud näiteid liialt tükeldama, seetõttu võib tekstikatkeis leida näiteid mitme mikrostrateegia kohta, aga analüüsitakse vaid paksus kirjas olevat näidet.

Järgnevat tabelites on toodud näited järgmise skeemi kohaselt, kus esimeses tulbas on toodud näite number, teises seriaali osa number, kolmandas originaaltekst ning neljandas tõlkija tõlgitud tekst. Analüüsitavad tekstikatked on nii originaalis kui tõlkes paksus kirjas märgitud.

Näite number	Osa number	Originaal	Tõlge
--------------	------------	-----------	-------

3.2.1 Otsene ülekanne (*direct transfer*)

Otsene ülekanne võtab lähtetekstist tähendusühiku ja toob selle sihtteksti muutmata kujul (Schjoldager 2008: 93).

Siia alla kuuluvad kohtade ja inimeste nimed, mis võetakse tihti üle muutmata kujul. Kõnekeele kohta selliseid näiteid ei leidunud ja seetõttu ei tooda selle mikrostrateegia kohta näiteid.

3.2.2 Kalka (*calque*)

Kalka kannab lähtekeele tähendusühiku struktuuri üle sihtteksti või tõlgib selle väga täpselt. Tulemuseks on sihtkeele üksus, mis pole sihttekstis idiomaaatiline. Kui see on idiomaaatiline, siis on tegemist otsetõlkega. (Schjoldager 2008: 94)

Kalka kasutamist makrostrateegiana püüti vältida. Schjoldager selgitab, et kalka puhul on sihtkeelde üle võetud lausekonstruktsioon äratuntav kui „võõras“ ja mõnikord pole see korrektne (Schjoldager 2008: 95) – see tähendab, et tõlge jääb kohmakas ja seda tuleks tõlkimisel vältida. Kalka kasutamist kõnekeele tõlkimisel analüüsitud näidetes ei leidunud.

Kui vaadata allpool toodud näiteid otsetõlke kohta, siis näide nr 1 tõlgitaks kalka järgi nii: „Robert, see pole sulle hea, kui sa kõike mustana näed.“ Õige oleks kasutada väljendit: ‘näed kõike mustades värvides’ või ‘näed läbi mustade prillide’. Tõlkes kasutatud ‘mustades toonides’ ei ole ka vale, aga kalka jääks kohmakas.

Näite nr 2 tõlge oleks kalkana olnud selline: „Su ema sidus/kõitis/aheldas seda mulle liigagi meelsasti ninale“, sest *binden* tähendab ‘siduma, kõitma; aheldama; ühendama’ (saksa-eesti

sõnaraamat 2007). Kui tõlkida *binden* ja *Nase* eraldi, siis ei ole lausel mingit mõistlikku tähendust. Eesti keeles kasutatakse väljendit ‘nina alla hõõruma’ ja nii ka tõlgiti, selline tõlge kuulub aga otsetõlke alla.

Vaba tõlke esimeses näites esineb sõna *der Hammer*, mis tähendab ‘haamrit’ ja kui see tõlgitaks antud näites kalkat kasutades, ei saaks keegi aru, sest sõna *der Hammer* on kõnekeelne väljend ja see tähendab, et ‘miski on väga hea, suurepärane’.

3.2.3 Otsetõlge (*direct translation*)

Otsetõlke ja kalka erinevus seisneb selles, et kui kalka puhul on sihtkeelde üle võetud lähtekeele lausekonstruktsioon äratuntav kui „võõras“ (ja mõnikord pole see korrektne), siis otsetõlge on idiomaatiline, teisisõnu lingvistiliselt märkamatu ja korrektne. Otsetõlke puhul tõlgitakse sõna-sõnalt, sageli lingvistilisi ekvivalente kasutades. Teine viis selle mikrostrateegia selgitamiseks on öelda, et kui tõlkija kasutab otsetõlget, siis ta tõlgib lingvistilisel tasandil nii täpselt kui võimalik, valides tihti esimese sihtkeelse sõnastuse, mis talle pähe tuleb. (Schjoldager 2008: 95–96)

Otsetõlget ei saa tihti kasutada, sest teises keeles ei ole võimalik kasutada sama lausekonstruktsiooni ja sihttekstis pole vastavat väljendit. Tõlge oleks "võõra" lausekonstruktsiooniga, sel oleks teistsugune tähendus või poleks mingit tähendust.

Järgnevalt tuuakse mõned näited.

1	1339	CHARLOTTE Robert, du tust dir keinen Gefallen, wenn du jetzt alles schwarz siehst.	CHARLOTTE Robert, see pole sulle hea, kui sa kõike mustades toonides näed.
---	------	---	---

Schwarzsehen tähendab *die Zukunftsaussichten negativ, pessimistisch einschätzen; Unerfreuliches, Schlimmes befürchten* (Duden 2013). Eesti keeles kasutatakse väljendeid ‘kõike mustades värvides nägema’ ja ‘läbi mustade prillide nägema’ (ÕS) ja seetõttu valiti otsetõlge.

2	1340	JACOB Ich, ich weiß, dass du noch nie mit jemandem geschlafen hast. SIBYLLE Ähm, so ein Blödsinn. JACOB Deine Mutter hat es mir nur allzu gern auf die Nase gebunden. SIBYLLE So eine sSchlange. Was sie nicht alles dafür gibt, Ihren Willen durchzusetzen.	JACOB Ma tean, et sa pole veel kellegagi maganud. SIBYLLE Totrus. JACOB Su ema hõõrus mulle seda liigagi meelsasti nina alla. SIBYLLE On alles uss. Mida kõike ta ei tee, et oma tahet saada.
---	------	--	---

Jemandem etwas auf die Nase binden tähendab (umgangssprachlich: *jemandem etwas erzählen, was für ihn nicht bestimmt ist* (Duden 2013). Ka eesti keeles kasutatakse väljendit ‘nina alla hõõruma’, seetõttu on tegemist otsetõlkega.

3	1352	BARBARA Dr. Brunner, sie haben mir versprochen, dass ihre komische Therapie noch in den Kinderschuhen steckt! ... Und vor allem bei Gehirntumoren überhaupt nichts bewirkt.	BARBARA Dr Brunner, te lubasite mulle, et teie imelik ravi on veel lapsekingades! Ja eriti seda, et see ei mõju ajukasvajatele üldse.
---	------	--	--

Fraseologism *noch in den Kinderschuhen stecken* tähendab *noch in der Entwicklung begriffen, im Anfangsstadium, noch nicht ausgereift sein* (Duden 2013). Ka eesti keeles kasutatakse fraseologismi ‘lapsekingades’, mis tähendab ‘arengu algstaadiumis, vähearenenud, algastmel olev’ (FES 2011) ja seetõttu valiti otsetõlge.

4	1199	WERNER Ja, ich habe schon gehört. Sie wollen Ihren Pflichtteil einklagen. Bitte, setzen Sie sich doch. LENA Dankeschön. Und zwar in Form von Anteilen am Fürstenhof. Mein Vater kocht vor Wut.	WERNER Ma kuulsin juba. Te tahate oma pärandi sundosa sisse nõuda. LENA Tänan väga. Ja nimelt Fürstenhofi osakutes. Mu isa keeb vihast.
---	------	--	---

Vor Wut kochen tähendab ‘vihast keema’ ja see väljend on Eestis aktiivses keelekasutuses, seetõttu kasutati otsetõlget.

5	1337	SIBYLLE Das glaub ich nicht. Sonst wäre sie nicht einfach so aufgetaucht. Das war eine Machtdemonstration. Damit ich nach ihrer Pfeife tanze.	SIBYLLE Seda ma ei usu. Muidu poleks mu emavälja ilmunud. See oli võimudemonstratsioon. Et ma tema pilli järgi tantsiksin.
---	------	--	---

Mikrostrateegiana on kasutatud otsetõlget, sest fraseologism *nach jemandes Pfeife tanzen* tähendab ‘kellegi pilli järgi tantsima’ ja selline fraseologism on eesti keeles käibel.

6	1337	SIBYLLE Ganz im Gegenteil. Wir sind jetzt ein Paar. TANJA Ist nicht dein Ernst! Echt? Aus welcher Welt kommst denn du eigentlich? Ich bin an die Decke gesprungen , als es mit Nils und mir geklappt hat.	SIBYLLE Vastupidi. Me oleme nüüd paar. TANJA Tõsiselt räägid? Kust sa tuled? Mina hüppasin rõõmust lakke , kui Nilsist ja minust paar sai.
---	------	---	--

Vor Freude [fast] an die Decke springen tähendab *sich sehr freuen* (Duden 2013). Eesti keeles kasutatakse ka väljendit ‘rõõmust lakke hüppama’ ja seetõttu kasutati otsetõlget.

7	1337	SIBYLLE Warum akzeptierst du das einfach nicht, dass ich Leander nicht heiraten möchte? JENNY Merkst du eigentlich nicht, wie absurd das ist, was du da treibst? Kind, du könntest ein ganz anderes Leben führen. Keinen Finger mehr müsstest du rühren. SIBYLLE Ich möchte nun mal nicht den ganzen Tag auf der faulen Haut liegen.	SIBYLLE Miks sa ei lepi sellega, et ma ei taha Leanderiga abielluda? JENNY Kas sa ei näe, kui absurdset elu sa elad? Laps, sa võiksid hoopis teistsugust elu elada. Sa ei peaks enam sõrmegi liigutama. SIBYLLE Ma ei taha päev otsa laiselda.
---	------	---	---

Keinen Finger rühren, teisisõnu *keine Hand rühren* tähendab (*umgangssprachlich*) *jemandem nicht helfen, nicht beispringen, obwohl man sieht, dass er sich sehr abmühen muss* (Duden 2013). Kasutati otsetõlget, sest ka eesti keeles kasutatakse väljendit ‘ei liiguta sõrmegi’, mis tähendab, et inimene ei tee mitte midagi.

8	1337	SIBYLLE Ich arbeite sehr gerne als Etagenkellnerin. Das ist ehrlich verdientes Geld. JENNY Der eine Euro fünfzig? Bist du eigentlich noch bei Verstand? SIBYLLE Immer noch besser, als anderen auf der Tasche zu liegen wie du. JENNY Ich möchte doch sehr bitten, ja?	SIBYLLE Mulle meeldib ettekandjana töötada. See on ausalt teenitud raha. JENNY Üks euro ja viiskümmend senti? Kas sul aru on peas? SIBYLLE Ikkagi parem kui elada teiste rahakoti peal nagu sina. JENNY Vaata, mida sa ütled.
---	------	--	---

Jemandem auf der Tasche liegen tähendab (*umgangssprachlich*) *sich von jemandem unterhalten lassen* (Duden 2013). Värvikam tõlge oleks olnud nii: „Ikkagi parem kui lasta teiste rahakoti peal liugu nagu sina“, kuid ka praegune tõlge on õige.

9	1339	ROBERT Das ist gut. Das ist sehr gut. Ich freu mich für euch. Ich drück euch die Daumen , dass ihr einen fähigen Arzt findet.	ROBERT See on hea. See on väga hea. Mul on teie üle hea meel. Ma hoian pöialt , et leiaksite pädeva arsti.
---	------	--	---

Tõlkimisel kasutati otsetõlget. *Jemandem/für jemanden den/die Daumen drücken/halten* tähendab (*umgangssprachlich*) *jemandem in einer schwierigen Sache Erfolg, gutes Gelingen wünschen (und in Gedanken bei ihm sein)* (Duden 2013). Tegemist on otsetõlkgaga, sest ka eesti keeles kasutatakse väljendit ‘pöialt hoidma, pöialt pidama’, mis tähendab ‘kaasa elamist ja õnnestumise soovimist’ (ÕS).

10	1299	ANDRÉ Wir müssen uns gegen Barbara besser aufstellen. Wenn die, wenn die als Erbin zurück kommt, ist es besser, du hast deinen Bruder mit im Boot.	ANDRÉ Me peame end Barbara vastu paremini ette valmistama. Kui ta saab pärijaks, on parem, kui oled oma vennaga mestis.
----	------	--	---

		WERNER Ah ja, das ist wieder typisch für dich. Nein, nein, mein Lieber. Diese Suppe hast du dir selbst eingebrockt und du wirst sie auch selbst wieder auslöffeln.	WERNER Tüüpiline sina. Ei, ei, mu armas. Selle supi keetsid sa endale ise ja selle sööd sa ise ära ka.
--	--	---	---

Tõlkimisel kasutati otsetõlget, sest eesti keeles kasutatakse ka väljendit ‘suppi kokku keetma’, mis tähendab ‘kedagi täbarasse või tülikasse olukorda panema’ (ÕS).

11	1269	HILDEGARD Und warum schleppest du dann immer das Bild von ihm mit rum? KÄTHE Das habe ich aus Sentimentalität einfach behalten. Weisst du Hildegard, wie ich damals mit meiner kleinen Nora hier zur Kur war... Da war ich mit meinen Nerven völlig am Ende.	HILDEGARD Ja miks sa siis tema pilti alati kaasas kannad? KÄTHE Ma hoidsin selle sentimentaalsusest alles. Tead, Hildegard, kui ma toona oma väikese Noraga siin ravil olin, siis olid mu närvid täiesti läbi.
----	------	--	--

Tõlkimisel kasutati otsetõlget, sest eesti keeles kasutatakse väljendeid ‘närvid on krussis, närvid on pingul, närvid on läbi’.

3.2.4 Vaba tõlge (*oblique translation*)

Vaba tõlke ja otsetõlke erinevus seisneb selles, et kui otsetõlge püüab katta lähteteksti ühiku tähenduse kõik aspektid (teisisõnu lingvistilise tähenduse), siis vaba tõlge seda ei taotle, vaid üritab katta lähteteksti ühiku kontekstuaalse tähenduse. Kui otsetõlke puhul on tegemist sõnasõnalise tõlkega, siis vaba tõlke puhul on tegemist mõtte tõlkimisega (funktsionaalne ekvivalents). (Schjoldager 2008: 97) Teisisõnu või öelda, et vaba tõlge tõlgib lähteteksti lähedaselt, sõnum antakse edasi teiste sõnadega.

Alljärgnevatel näidetes on näha, et vaba tõlke näidete tõlkimisel on kasutatud kaht erinevat meetodit: fraseologismi või kõnekeelse väljendi tõlkimine fraseologismi või kõnekeelse väljendiga ja fraseologismi või kõnekeelse väljendi tõlkimine neutraalse väljendiga. Schjoldager ei ole neid eristanud ja seetõttu ei tehta seda ka käesolevas töös.

Järgnevalt tuuakse näiteid vaba tõlke kohta.

12	1340	EVA Also schmeckt sie dir? MARKUS Der Hammer. Viel besser als die von unserer Nachbarin. Ich wusste gar nicht, dass du so eine begabte kleine Köchin bist.	EVA Kas sulle maitseb siis? MARKUS Väga. Palju parem kui meie naabri tehtud. Ma ei teadnudki, et sa nii andekas väike kokk oled.
----	------	--	--

Der Hammer tähendab haamrit, aga kõnekeeles on üks tähendus *großartige Sache, tolle Angelegenheit; riesiger Erfolg* (Duden 2013). Oleks võinud tõlkida näiteks ka nii: „See on suurepärase“, „Väga maitsev“, aga eelmise lausekonstruktsiooni tõttu tõlgiti nii.

13	1357	XAVER Oh, Brautkleider! SIBYLLE Ja, wenn man heiratet braucht man was zum Anziehen. XAVER Ihr gebt ja ganz schön Gas, der Krendlinger und du, was? SIBYLLE Wenn alles klar ist, warum sollte man dann noch warten.	XAVER Pulmakleidid! SIBYLLE Abiellumiseks on vaja midagi selga panna. XAVER Krendlinger ja sina olete päris kiired, mis? SIBYLLE Miks me peaksime ootama, kui kõik selge on.
----	------	--	--

Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, kuigi tulemus on kohmakas. Praegu tõlgitaks teisiti: „Krendlinger ja sina ei raiska aega, mis?“ See kuuluks parafraseeringu alla, sest muudetakse lause vaatepunkti, jaatusest tehtaks eitust.

14	1210	WERNER Also gut, reden wir Klartext : Sie sind der Einzige, der mir helfen kann. Meine letzte Rettung, sozusagen.	WERNER Olgu, räägime konkreetset : te olete ainus, kes mind aidata saab. Te olete nii-öelda mu viimane lootus.
----	------	--	---

Klartext reden/sprechen tähendab *unverhüllt seine Meinung sagen, ganz offen sprechen* (Duden 2013). *Klartext* otsetõlge oleks ‘selge tekst’, mis ei annaks sisu edasi. Vaba tõlge pole kõige õnnestunum, sisu on küll edasi antud, ent mitte kõige paremini. *Reden wir Klartext* oleks võinud tõlkida hoopis nii: „Räägime avameelselt“ sest sõna ‘konkreetne’ jääb lauses kohmakaks.

15	1329	GERDA Ich war ja so blind, blind vor Liebe!.. Ja, und dann wollt` ich wahrscheinlich nicht wahrhaben, dass er mich nicht so liebt, wie ich ihn.... Ja, und mit dem Geld..., mit dem Geld, da wollt` ich ihn.. an mich binden... Ach, Gott, was war ich dumm!... Der hat mich total ausgenutzt! Nehmen sie sich bloß in acht vor solchen Kerlen!... Oh je, wie gut kennen sie denn diesen Windhund ? LENA Ach, wir sind befreundet... Also, `n bisschen mehr, als das...	GERDA Ma olin nii pime, armastusest pimestatud! Ja siis ei tahtnud ma ilmselt endale tunnistada, et ta ei armasta mind nii nagu mina teda. Ja raha abil tahtsin teda endaga siduda... Issand, kui rumal ma olin! Ta kasutas mind täielikult ära! Hoidke sellistest meestest eemale! Kui hästi teie seda kergatsit tunnete? LENA Me oleme sõbrad, natuke rohkem kui sõbrad...
----	------	---	--

Windhund tähendab (*umgangssprachlich abwertend*) *leichtsinniger, oberflächlicher, unzuverlässiger Mann* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget. ‘Kergemeelne mees, mitteusaldusväärne mees’ oleks jäänud konarlik, kaalumisel oli nii ‘tuulepea’ kui ‘kergats’. Otsustati viimase kasuks, sest jutt käis Werneris vennast Andrést, kellel on naistemehe kuulsus.

16	1310	JACOB Sie haben sich bei`nem Kollegen über sie lustig gemacht – und sie hat`s mitbekommen! XAVER Ja, ich weiß! Es is` auch dumm gelaufen... JACOB Dumm gelaufen?! Frau Zimmermann is` total fertig!	JACOB Te naersite tema üle kolleegi juuresolekul – ja tema kuulis pealt! XAVER Jah, ma tean! Kukkus tobedasti välja... JACOB Tobedasti välja?! Preili Zimmermann on täiesti lõõdud!
----	------	--	--

Fertig sein üks tähendus on *umgangssprachlich verblüfft, aufs Höchste erstaunt sein*. Saksa-eesti sõnaraamatus (2007) on ühe vastena kirjas ‘jahmunud (või pahv) olema’. Antud kontekstis oleks tõlge „Preili Zimmermann on täiesti jahmunud“ jäänud nõrgaks, see poleks sisu edasi andnud, sest preili Zimmermann solvus hingepõhjani, et temast taga räägiti.

17	1310	CHARLOTTE Verdammt noch mal, ich hab diese faulen Tricks so satt! Hörst du denn nie auf?!	CHARLOTTE Pagan võtaks, mul on neist vastikutest trikkidest kõrini! Kas neil ei tulegi lõppu?
		WERNER Was ist denn los mit dir Charlotte?	WERNER Mis sinuga lahti on, Charlotte?
		CHARLOTTE Merkst du denn nicht, was du wieder angerichtet hast? Auf wen fällt denn diese ganze Schweinerei zurück? Auf Robert! Er ist der Hauptbeschuldigte. Und dass sein Vater solche Spielchen treibt, macht ihn doch jetzt noch verdächtiger!	CHARLOTTE Kas sa ei näe, mida sa jälle tegid? Kes selle jama endale kaela saab? Robert! Tema on peamine kahtluslane. Ja kuna ta isa selliseid mängukesti mängib, hakatakse Robertit veel rohkem kahtlustama!

Näite tõlkimiseks selgitatakse pisut tausta. Werner küsis Rosaliele valetunnistuse anda ja öelda, et naine olevat näinud, kuidas Barbara mürgiseid lilli korjas, et neist hiljem mürgi valmistada. Aga Rosalie lõi araks ja tunnistas üles, et Werner pakkus talle valetunnistuse eest raha. Werner oli süüdi, aga Charlotte kardab, et selles hakatakse Robertit süüdistama. Die *Schweinerei* üks tähendus on *ärgerliche Sache; üble Machenschaft* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget. Sõna ‘jama’ asemel kasutatakse praegu sõna ‘seatemp’ või ‘sigadus’: „Keda selles sigaduses süüdistama hakatakse?“ või „Keda selles seatembus süüdistama hakatakse?“

18	1157	MAIKE Jacob ist nicht mein Lover!	MAIKE Jacob ei ole minu armuke!
		SIMON Okay. Aber irgendeinen Grund mit ihm rumzumachen , den wirst du ja wohl gehabt haben! Ich habe euch gesehen. Und es sah nicht danach aus, als ob er dich hätte zwingen müssen, Maike. Oder?	SIMON Hästi. Mingi põhjus sul temaga mehkeldamiseks ju oli! Ma nägin teid. Ja mulle ei tundunud, et ta sind selleks just sundima oleks pidanud, Maike. Või mis?

Sõna *rummachen* tähendab antud kontekstis (*salopp*) *sich mit jemandem (sexuell) einlassen, verkehren* (Duden 2013), mikrostrateegiana kasutati vaba tõlget. Mehkeldama pole kõige parem tõlkevalik, sest see tähendab ‘(kellegi ümber) sahkerdama, sekeldama, (kellelegi) külje alla pugema (tikkuma), ligi pugema, (kellegi ümber) naidu lööma (laskma), (kellegi ümber) keerlema, (kellelegi) silmi tegema, end sõbraks tegema, lähenema’ (Sünonüümisõnastik 1991). *Rummachen* on sõna, mida on mõnikord keeruline tõlkida. Eesti keeles on ka küllaga kõnekeelseid vasteid, mida saaks antud näites kasutada, aga need on väga kõnekeelsed (nt ‘sebima, semmima’). ‘Kurameerimine’ ei tundunud päris õige sõna, mida antud kontekstis *rummachen* tõlkimiseks kasutada. Nüüd tõlgitaks nii: „Mingi põhjus sul temaga flirtimiseks ju oli.“ Ka sel juhul oleks tegemist vaba tõlkega.

19	1310	LENA Herr Saalfeld, da sind Sie ja. Was is‘ passiert? Ich hab die ganze Zeit versucht, Sie auf dem Handy zu erreichen. WERNER Ich musste das Handy ausschalten. PACHMEYER Na jetzt sagen Sie bloß, Sie stecken mit der Dame unter einer Decke ? WERNER Frau Zastrow hat mit der ganzen Sache nichts zu tun! Genauso wenig wie mein Sohn Robert!	LENA Härra Saalfeld, siin te oletegi. – Mis juhtus? Ma proovisin teie mobiiltelefonile helistada. WERNER Ma pidin mobiiltelefoni välja lülitama. PACHMEYER Õelge nüüd, et te olete preiliga mestis ? WERNER Preili Zastrow’l pole selle looga mingit pistmist! Nagu ka mu pojalt Robertil!
----	------	---	---

Unter eine Decke stecken tähendab (*umgangssprachlich*) *mit jemandem gemeinsame Sache machen, die gleichen [schlechten] Ziele verfolgen* (Duden 2013). Eesti keeles kasutatakse fraseologismi ‘ühe mütsi all olema’ (FES), mis tähendab ‘nõustuma, nõus olema’ ja tegelikult nii oleks võinud ka tõlkida.

20	1310	EVA Ach, ich kann einfach nich‘ vergessen, wie er mich angesehen hat. MARKUS Wie denn? EVA So traurig. Ganz unglücklich. MARKUS Natürlich ist er traurig. – Immerhin hat er’s sich mit seinen krummen Touren ... bei seiner wundervollen Tochter verdorben.	EVA Ma ei suuda unustada, millise pilguga ta mind vaatas. MARKUS Millisega siis? EVA Nii kurva. Õnetu. MARKUS Muidugi ta on kurb. – Oma sahkerdamiste tõttu rikkus ta ju suhte oma toreda tütreaga ära.
----	------	---	---

Krumm tähendab (*umgangssprachlich*) *unrechtmäßig, unter Anwendung unerlaubter Mittel*. *Krumm* tähendab muuhulgas piltlikult ‘ebaauasat, vildakat’; sõnal *die Tour* on kolm tähendust: ‘väljasõit, matk, retk, reis, ringreis, huvireis; (tantsu)tuur, tiir, ring; pööre, tuur’ (Eesti-saksa sõnaraamat 2007). Sahkerdama on hea sõna, mida *krumme Tour* tõlkimiseks kasutada, see annab mõtte edasi ja pole väga pikk. ‘Sahkerdama’ tähendab ‘hangeldama, spekulerima; sekeldama’ (ÕS 2006) ja seda näites tehtigi.

21	1370	XAVER Ich wander sonst in den Knast. DEBBIE Ja verdient hättest du es. Und ich blöde Kuh lass das auch noch mit mir machen, ich glaub’s nicht!	XAVER Muidu lähen ma vangi. DEBBIE Sa oled selle ära teeninud. Ja mina rumaluke lasen endaga nii käituda, ma ei suuda seda uskuda!
----	------	--	--

Sõna *blöde* tähendab kõnekeeles ‘tobe, totter, nõme, mõttetu’ (Saksa-eesti sõnaraamat 2007). *Die Kuh* tähendab ‘lehma’, aga saksa keeles pole sel väljendil nii tugevat alatooni kui eesti keeles, ‘lehm’ öeldakse Eestis naise kohta, kes on paks ja kole. Seetõttu leiti, et otsetõlget ei sobi eesti teleekraanil öelda ja kasutati vaba tõlget. Tõlge pole aga õnnestunud, sest see pehmendab oluliselt öeldut ja nii ei tohiks tõlkida. Oleks pidanud leidma neutraalsema sõna, mis annab sisu edasi. Üks võimalus oleks olnud tõlkida nii: Ja mina tola“.

22	1103	TANJA Michael, kannst du bitte sofort	TANJA Michael, kas sa saaksid palun kohe
----	------	---------------------------------------	--

		vorbeikommen. Hast du Zeit? Es ist echt Alarmstufe Rot. STIMME MICHAEL Was ist passiert? TANJA Eva hat Nissen in Nils' Haaren entdeckt. Ich brauche unbedingt ein Attest, dass bei mir soweit alles in Ordnung ist. Weil sonst kann ich meinen Job als Hausdame wirklich vergessen.	siia tulla? Kas sul on aega? See on hädajuhtum. STIMME MICHAEL Mis juhtus? TANJA Eva leidis Nilsi juustest tingud. Mul on vaja tõendit, et minuga on kõik korras. Muidu võin tõesti majapidajanna ametikoha unustada.
--	--	---	--

Die Alarmstufe tähendab *bestimmte Stufe der Alarmbereitschaft, des Alarmiertseins bei Gefahr* (Duden 2013). Näitena on välja toodud *<in übertragener Bedeutung>*: *(umgangssprachlich) nach dem Anstieg der Arbeitslosigkeit herrscht hier höchste Alarmstufe, herrscht Alarmstufe eins, Alarmstufe Rot (ist man sehr beunruhigt). Alarmstufe Rot* tõlkimisel on kasutatud vaba tõlget, otsetõlget poleks saanud kasutada. 'Hädajuhtum' pole küll väga hea tõlge, sest sellist sõna ei kasutata eriti, parem oleks olnud kasutada sõna 'häireolukord'.

23	1099	COSIMA Ich gehe nicht ins Gefängnis. Das überlebe ich nicht. GÖTZ So weit ist es noch lange nicht... COSIMA Hast du eine Ahnung. Diese kleine blonde Giftnudel ... Du hättest mal sehen sollen, wie sie es genossen hat, Macht über mich zu haben.	COSIMA Ma ei lähe vangi. Ma ei ela seda üle. GÖTZ Asi pole veel nii kaugel... COSIMA Kas tead. See väike blond õelusehunnik ... Sa oleksid pidanud nägema, kuidas ta nautis, et tal on minu üle võim.
----	------	---	--

Giftnudel tähendab *giftige weibliche Person* (Duden 2013). Schjoldageri mikrostrateegiatest on kasutatud vaba tõlget. *Die Nudel* tähendab 'nuudlit', aga seda kasutatakse kõnekeeles ka inimestele viitamiseks. Nt *eine ulkige Nudel* võiks tõlkida kui 'tüdruk, tore tots'. *Sie ist eine ganz schöne dicke Nudel* tähendab, et 'ta on üsna paksuke'. Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, sest taheti kasutada värvikat väljendit nagu lähtekeeles on. *Õelusehunnik* on käibel väljend ja seda kasutatakse õelust täis inimese kohta ja seda sõnaga *Giftnudel* öeldi.

24	1089	GÖTZ Ich habe nicht viel Zeit. Sind das die Unterlagen von Frau von Heidenberg? PACHMEYER Ja. Ja, vielleicht haben Sie ja mehr Glück mit der Bissgurken . Ich bin eh froh, dass ich den Fall los bin.	GÖTZ Mul pole palju aega. Kas need on proua von Heidenbergi paberid? PACHMEYER Jah. Ehk on Teil rohkem õnne selle õelusehunnikuga . Mul on hea meel, et juhtumist lahti sain.
----	------	---	---

Ülaltoodud näites on tõlkija tõlkimisel kasutanud sama eestikeelset sõna nagu eelmises näites. Muuhulgas on näha, et käsikirjas on viga. *Mit der Bissgurken* asemel peaks olema *mit der Bissgurke*. *Bissig* tähendab on 'salvavat, sapist', sõnal *Gurke* on mitu tähendust, selles kontekstis tähendab see piltlikult 'tüüpi, selli'. 'Õelusehunnik' sobib, sest annab sisu hästi edasi ja on samas värvikas väljend.

25	1079	MICHAEL Warum sollten wir streiten?	MICHAEL Miks me peaksime tülitsema?
----	------	-------------------------------------	-------------------------------------

		Grundsätzlich sind wir uns ja einig? Sie haben nichts dagegen, dass ich mit Fabien nach Amerika fliege. BEN Äh, der Teufel steckt oft im Detail . Und dann sind die Konflikte vorprogrammiert. Also ich höre auch nur zu. Ich sage nichts.	Põhimõtteliselt oleme me ju ühel nõul? Teil pole midagi selle vastu, et ma Fabieniga Ameerikasse sõidan. BEN Asi läheb tavaliselt keeruliseks siis, kui detailidesse laskutakse . Ja siis ei jää konfliktid tulemata. Ma kuulan ainult, ma ei ütle midagi.
--	--	--	--

Der Teufel steckt oft im Detail tähendab *Kleinigkeiten bereiten die meisten Probleme* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget. Siin eksiti küll pealelugemise hea tava vastu, mille järgi peaks pealeloetav tekst lõppema mõni sekund enne originaalteksti, aga antud ajahetkel tundus see sobivaim variant. Nüüd tõlgitaks nii: „Pisiasjad tekitavad tihti enim probleeme.“

26	1133	SIMON Wohin gehst du denn? MAIKE Zu meinem Vater. Vielleicht kann ich ihm diesen Schwachsinn ausreden . BEN Zeig's dem Alten. Dann spart sie sich solche Sprüche in Zukunft.	SIMON Kuhu sa lähed? MAIKE Oma isa juurde. Võib-olla ma suudan selle jabura mõtte maha laita . BEN Näita vanale. Siis ta hoiab tulevikus oma keele hammaste taga.
----	------	---	--

Sõnal *der Schwachsinn* on kaks tähendust: (*Medizin veraltet*) *geistige Behinderung* ja (*umgangssprachlich abwertend*) *Unsinn* (Duden 2013). Antud kontekstis on mõeldud teist tähendust. Eesti-saksa sõnaraamatus (2007) on sõnal *Schwachsinn* üks vaste: 'nürimeelsus'. Nürimeelne tähendab jällegi 'juhma, tuima', mis aga ei sobi. Schwachsinn sobiks tõlkida 'rumaluseks, lolluseks, jamaks'.

27	1093	BEN Genau wie früher! Die wird sich nie ändern! NILS Sie wird immer das Luxusluder bleiben! Eiskalt und berechnend!	BEN Täpselt nii nagu varem! Ta ei muutu iial! NILS Ta jääb alati luksust armastavaks eputiseks . Jääkülmaks ja omakasupüüdlikuks.
----	------	---	---

Das Luder tähendab (*salopp*) *meist weibliche Person, die als durchtrieben und licherlich angesehen wird* (Duden 2013). Eesti-saksa sõnaraamat (2007) annab vasteks 'lehtsaba, eputis'. Tõlkimisel on kasutatud vaba tõlget, sest eesti keeles ei saa öelda 'luksuseputis', mis kuuluks otsetõlke alla. 'Luksust armastav eputis' annab aga sisu hästi edasi.

28	1329	GERDA Weil er sich nie wieder bei mir gemeldet hat... Wissen sie, André, der hatte `n Restaurant und das ist pleite gegangen... und wir beide wollten das gemeinsam wieder aufbauen. Also, ich dachte das zumindest.... Und dann hatt` ich `n bisschen Geld von meinen Eltern geerbt und das hab` ich ihm sehr gerne zur Verfügung gestellt, als so `ne Art Finanzspritze... Wir hatten doch noch so viele Träume.... Also, André, das war ein Mann, der	GERDA Sest ta ei võtnud minuga enam kunagi ühendust... Teate, André oli restoran ja see läks pankrotti... ja me tahtsime selle koos uuesti avada. Vähemalt mina arvasin seda.... Ja siis ma pärisin oma vanematelt pisut raha ja ma andsin selle hea meelega talle kasutamiseks, see oli nagu väike rahasüst... Meil oli veel nii palju
----	------	---	---

		konnte anpacken , der hatte ein Ziel vor Augen und ich war blind vor Liebe und hab` ihm mein Geld förmlich aufgedrängt...	unistusi... André oli ettevõtlik mees , tal oli siht silme ees ja mina olin armastusest pimestatud ja sundisin teda raha vastu võtma..
--	--	--	---

Anpacken tähendab muuhulgas *in Angriff nehmen*; (*umgangssprachlich*) *in einer bestimmten Art behandeln*; *mit jemandem auf eine bestimmte Weise umgehen* (Duden 2013). Lause oleks võinud tõlkida ka nii: „André teadis, kuidas elada“, aga tõlgitud variant andis mõtte hästi.

29	1133	SIMON Ich bin Sommelier. Ich kenne mich mit Weinen aus. Und meine Geschmacksknospen , die sind vom Feinsten. BEN Stimmt, der Junge hat wirklich eine IA Zunge . Auch bei Biersorten. Er erkennt sie alle. Blind!	SIMON Ma olen sommeljee. Ma tunnen veine. Ja mu maitsmispung on väga hea. BEN Õigus, poisil on tõesti ekstraklassiline keel . Ka õllesortide osas. Ta teab neid kõiki. Pimesi!
----	------	---	---

IA tähendab, et ‘miski on suurepärane, väga hea’. *Eine IA Zunge* tõlkimisel on kasutatud vaba tõlget. Tõlkega ei saa väga rahule jääda, sest sõna ‘ekstra’ kasutatakse argikeeles. Parem tõlge oleks olnud, kui *eine IA Zunge* oleks tõlgitud esmaklassiliseks keeleks. Huvitav tõlkeprobleem on ka *die Geschmacksknospe*, mis ei kuulu küll kõnekeele alla. See tähendab (*bei Mensch und Säugetier*) *auf der Zunge liegendes Organ, mit dem Geschmack wahrgenommen wird* (Duden 2013). Saksa-eesti sõnaraamatus (2007) on *die Knospe* tähendus ‘pung; õienupp, õiepung’. Sõna kõlab küll harjumatu, sest punga teatakse enamasti teises tähenduses, aga selline sõna on keelekasutuses olemas. Maitsmispungaks nimetatakse keelenäsade otsas paiknevat pisikesi moodustisi.

30	1287	WERNER Er bekommt Panik, sobald er ein Messer sieht. ... Wissen Sie, was das bedeutet? GÖTZ Ja... Ich ahne es bereits: Sie haben Herrn Konopka angestiftet, Lena anzuzeigen, um mir eins auszuwischen . ANDRÉ Ich muss schon sehr bitten!	WERNER Ta läheb paanikasse, kui nuga näeb. Kas te teate, mida see tähendab? GÖTZ Ma juba aiman: te õhutasite härra Konopkat mu tütar üles andma, et mulle kätte maksta . ANDRÉ No kuulge!
----	------	---	--

Auswischen on sõna, mida tõlgiti sõltuvalt kontekstist erinevalt. *Jemandem eins auswischen* (*umgangssprachlich*; *jemandem [in boshafter Absicht, aus Rache o. Ä.] etwas Übles antun, einen Schaden zufügen*; *wohl gekürzt aus älter: einem [im Nahkampf] ein Auge auswischen*) (Duden 2013). Saksa-eesti sõnaraamatu (2007) järgi tähendab *jemandem eins auswischen* ‘kellelegi vempu mängima’, aga seda ei oleks saanud siin kasutada, sest see poleks tähendust edasi andnud ning seetõttu otsustati väljendi ‘kätte maksta’ kasuks.

31	1357	MICHAEL Du diskutierst...Debbie! Du diskutierst in erster Linie mit deinem Vater.	MICHAEL Sina vaidled, Debbie! Sa vaidled oma isaga. Ja mina kui su isa
----	------	---	--

		<p>Und in der Funktion werde ich notfalls dich eigenhändig ins Flugzeug setzen, damit du deine Prüfungen nachholst. DEBBIE No Way! MICHAEL Debbie, so funktioniert das nicht! DEBBIE Ich werde auf keinen Fall zurückfliegen. Und jetzt komm mir nicht mit der Vater-Nummer. Dafür ist es ein bisschen zu spät!</p>	<p>panen su vägisi lennukisse, kui vaja, et sa eksamid järele teeksid. DEBBIE Mitte mingil juhul! MICHAEL Debbie, nii asjad ei käi! DEBBIE Ma ei lenda mingil juhul tagasi. Ja ära hakka mulle nüüd isa mängima. Selle jaoks on pisut liiga hilja!</p>
--	--	---	--

Vater-Nummer tõlkimisel kasutati vaba tõlget, otsetõlget („Ja ära tule isa numbriga mu juurde.“) ei oleks saanud teha ja parafraseeringu jaoks on lause tõlgitud liiga lähteteksti lähedaselt, tegemist ei ole (vähese) tähenduse või vaatenurga muutmisega.

32	1310	<p>BARBARA Es ist doch wirklich nicht zu fassen. Ich mein‘, dass Werner alles versucht, um mich fertig zu machen, das wissen wir. Aber jetzt will er Frau Engel zwingen, dass Sie eine Falschaussage macht!</p>	<p>BARBARA Tõesti uskumatu lugu. Seda me teame, et Werner üritab mind igal moel hävitada. Aga nüüd ta tahab preili Engelit sundida, et too valetunnistuse annaks!</p>
----	------	--	--

Fertigmachen tähendab (*umgangssprachlich*) *in schärfstem Ton zurechtweisen, abkanzeln; (umgangssprachlich) jemandes seelische Widerstandskraft brechen, erschöpfen, zermürben; zur Verzweiflung bringen; (umgangssprachlich) völlig besiegen, körperlich erledigen* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget. Veel oleks võinud tõlkida: „Werner üritab mind igal moel maata teha“, „Werner üritab mind igapidi pihuks ja põrmuks teha“, Werner üritab mind igapidi põrmu tallata“, Werner üritab mind igal moel kõrvaldada“. Kõik variandid on võrdselt head, ka nüüd langetatakse samasugune tõlkevalik.

33	1273	<p>TANJA Frau Engel, glauben Sie mir: ...Er bereut in der Tat, von ganzem Herzen. Das hab‘ ich ganz genau in seinen Augen gesehen. Das Gefängnis, das macht ihn total fertig... und diese Ausbildungsstelle, das würd‘ ihm endlich wieder Hoffnung geben und könnte seinen ganzen... ROSALIE Jetzt erzählen Sie mir doch nichts! Seit wann ändern sich Verbrecher. Und warum sprechen wir hier miteinander? Warumis‘ ihr Mann nicht hier, hm?</p>	<p>TANJA Preili Engel, uskuge mind, et ta kahetseb oma tegusid kogu südamest. Ma nägin seda ta silmist.– Vangla muserdab teda väga... Ja praktikakoht annaks talle jälle lootust ja ta võiks oma... ROSALIE Ärge jutustage! Mis ajast kurjategijad muutuvad. Ja miks meie räägime? Miks teie mees siin pole?</p>
----	------	---	--

Antud näites on *fertigmachen* teisiti tõlgitud kui eelmises näites. Tõlge ei ole kõige õnnestunum, sest sõna ‘muserdama’ on liiga leebe antud kontekstis. Praegu tõlgitaks nii: „Vangla hävitab ta“, mis annaks sisu paremini edasi. Tegemist on vaba tõlkega, sest tõlgitud on lähteteksti lähedaselt, kuid siiski idiomaatiliselt.

34	1293	<p>HILDEGARD Na? Willst du jetzt probieren... oder träumen?</p> <p>EVA Ach, natürlich, ... Hältst du mal kurz?</p> <p>HILDEGARD Ja. Ich war an meinem Hochzeitstag ganz genauso durch'n Wind, das'is ganz normal!</p>	<p>HILDEGARD Kas sa tahad selga proovida või unistada?</p> <p>EVA Muidugi proovida... Kas sa hoiaksid korraks?</p> <p>HILDEGARD Mina olin oma pulmapäeval sama hajevil, see on normaalne!</p>
----	------	--	--

Durch den Wind sein tähendab *umgangssprachlich geistig verwirrt, konfus sein* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget. Õigem oleks olnud tõlkida nii: „Minu pea oli mu pulmapäeval sama laiali otsas, see on täiesti normaalne.“ Põhjenduseks võib tuua, et eesti keeles kasutatakse fraseologismi ‘pea laiali otsas’ ja see tähendab, et ‘keegi on hajameelne, ei pane tähele, ei näe, ei mõtle’ (Fraseoloogiasõnaraamat 2000), aga ka antud tõlge pole vale, sest mõte on antud edasi, kuigi neutraalse sõnaga.

35	1322	<p>XAVER Ja... Dass ich in Genf lange Finger gemacht hab` und mit der Frau des Hoteldirektors im Bett war, das war bestimmt keine Glanzleistung, das weiß ich..</p> <p>ROSALIE Das hättest du dir früher überlegen sollen, hm?</p> <p>XAVER Rosalie, hast du noch nie `n Fehler gemacht? Das wird ja auch nicht mehr vorkommen. Guck mal, ich kenn` den Laden in und auswendig und wenn Du ehrlich bist, also, `n besseren Portier, als mich, wirst du jetzt auch nicht finden auf die Schnelle.</p>	<p>XAVER Ma tean, tegin väga valesti, kui Genfist näppasin ja hotellidirektori naisega voodisse läksin...</p> <p>ROSALIE Sellele oleksid pidanud varem mõtlema.</p> <p>XAVER Rosalie, kas sina pole kunagi vigu teinud? Seda ei juhtu enam kunagi. Vaata, ma tunnen seda tööd suurepäraselt ja kui sa aus oled, siis sa ei leia minust paremat portjeed nii kiiresti.</p>
----	------	---	--

Etwas, jemanden in- und auswendig kennen tähendab *ssumgangssprachlich etwas, jemanden gründlich kennen* (Duden 2013). Tõlkega võib rahule jääda, sest mõte on edasi antud, aga kuna eesti keeles on käibel fraseologism ‘läbi ja lõhki’, mis tähendab ‘läbinisti, täiesti, täielikult’, siis oleks võinud seda väljendit kasutada.

36	1322	<p>JACOB Dann sag ihnen die Wahrheit..., spätestens dann!</p> <p>EVA Aber damit liefere ich... Robert ans Messer!</p> <p>JACOB Willst du für ihn in `n Knast gehen?</p> <p>EVA Nein, aber er war` s nicht! Es war die Heidenberg! Sie hat die Kräuter geklaut und Gift darunter gemischt und es Robert wieder untergeschoben!</p>	<p>JACOB Siis räägi neile hiljemalt siis tõtt!</p> <p>EVA Aga siis ma annan Roberti välja!</p> <p>JACOB Kas sa tahad tema eest vangi minna?</p> <p>EVA Ei, aga tema polnud mõrvar!</p> <p>Heidenberg oli! Tema varastas vürtsisegu ja segas sinna mürki ja pani tagasi Roberti asjade juurde!</p>
----	------	--	--

Jemanden ans Messer liefern tähendab *umgangssprachlich jemanden durch Verrat ausliefern, preisgeben*. Eesti keeles kasutatakse ka väljendit ‘nuga selga lööma’, kuid antud hetkel tundus tõlgitud variant sobivam. Teine võimalus oleks olnud tõlkida nii: „Aga siis ma reedaksin Roberti.“

37	1217	JACOB Alfons, ich bin kein kleiner Junge mehr, ja? SONNBICHLER Und warum benimmst du dich dann so? JACOB Vielleicht, weil du mir vorkommst, wie mein Vater? Der wusste auch immer alles besser. Hey, du siehst das alles viel zu eng . Die Zeiten haben sich geändert, Alfons.	JACOB Alfons, ma pole enam väike poiss, eks? SONNBICHLER Ja miks sa siis käitud nii? JACOB Võib-olla seepärast, et sa meenutad mulle mu isa? Tema teadis ka alati kõike paremini. Kuule, sa oled liiga kitsarinnaline . Ajad on muutunud, Alfons.
----	------	---	--

Sõna *eng* üks tähendus on *keinen Spielraum aufweisend*, kõnekeelne lause *das darf man nicht so eng sehen* tähendab teisisõnu *das muss man tolerieren* (Duden 2013). Tõlkimisel kaaluti sõnade ‘kitsarinnaline, väiklane, piiratud silmaringiga’ vahel, kõik on võrdselt head, kuid kuna valida sai vaid ühe variandi, otsustati esimese kasuks.

38	1203	BARBARA Müssen die die Bohnen erst eigenhändig auf einer Plantage pflücken oder warum dauert das so lange?! GÖTZ Der Kaffee kommt schon noch... BARBARAWann denn? Heute Abend? Also diese Zwangspause hat dem Personal nicht gut getan! Ich glaube, ich muss denen mal wieder Beine machen! GÖTZ Barbara... Bitte, bleib friedlich, ja.	BARBARA Kas nad korjavad ube käsitsi istandusest või miks nii kaua aega läheb? GÖTZ Kohv tuakse veel... BARBARA Millal? Täna õhtul? Sunniviisiline puhkus ei mõjunud personalile hästi! Ma arvan, et pean neile jälle peapesu tegema! GÖTZ Barbara... palun jää rahulikuks.
----	------	---	--

Jemandem (lange) Beine machen tähendab *umgangssprachlich jemanden fortjagen; jemanden antreiben, sich schneller zu bewegen* (Duden 2013). Siin on mõeldud teist tähendust. ‘Peapesu tegema’ on ehk liiga tugev väljend, aga ‘tagant õhutama, kiirustama’ ei tundunud ka hästi sobivat.

39	1076	COSIMA Also erst die Bogenschützin, dann das Blumenmädel. Die beiden haben aus unserem Sohn einen Moralapostel gemacht. Und einen Waschlappen . Nein, es lässt sich nicht mehr vermeiden, dass Charlotte die Wahrheit erfährt. Was ist?	COSIMA Esiteks vibukütt, siis lilleneiu. Nad mõlemad on meie pojast moraalijungri teinud. Ja tuhvialuse . Ei, enam ei saa vältida seda, et Charlotte saab tõe teada. Mis on?
----	------	--	---

Der Washlappen tõlkimisel on kasutatud vaba tõlget ja tõlgitud sõna ‘tuhvialuseks’. Tegelikult oleks võinud sõna tõlkida ka ‘tossikeseks’ või ‘memmekaks’, saksa-eesti sõnaraamatus (2007)

on kolmandaks vasteks ‘narts’, aga see ei sobi konteksti. Duden (2013) annab vasteks (*umgangssprachlich abwertend*) *Feigling*, mis tähendab ‘argpüksi, pelgurit’ ja *Schwächling*, mis tähendab ‘nõrgukest, tossikest’. Sobinud oleks veel nii ‘tossike’, ‘memmekas’ kui ‘nõrguke’, aga valida sai vaid ühe ja selleks osutus ‘tuhvlialune’.

40	1203	GÖTZ Du warst das? Du hast Markus an die Mafia verraten? Den eigenen Bruder? Sag mal, bist du noch zu retten? ! Lena, ich... Warum? Warum hast du das getan?!	GÖTZ See olid sina? Sina andsid Markuse maffiale välja? Oma enda venna? Kas sa oled nupust nikastanud? Lena, ma... Miks? Miks sa seda tegid?!
----	------	--	--

Nicht mehr zu retten sein tähendab *umgangssprachlich völlig verrückt, sehr unvernünftig sein* (Duden 2013). Väljendi tõlkimiseks on mitu võrdset head varianti („Kas sa oled arust ära?“, „Kas sa oled ogar?“, „Kas sa oled napakas?“). Seekord valiti väljend ‘nupust nikastama’, mis tähendab ülekantud tähenduses ‘ogarat, napakat’.

41	1259	ROSALIE Michael kommt nicht klar damit, dass er Jacob hier ständig über den Weg läuft. ANDRE Aber deshalb kann er ihn aber nicht über die Klinge springen lassen. ROSALIE Aber Jacob hat doch auch seinen Teil zu dieser Situation beigetragen... ANDRE Nicht mehr und nicht weniger als Sie.	ROSALIE Michael su suuda taluda., et ta pidevalt Jacobit kohtab. ANDRE Aga seepärast ei saa ta Jacobit ju ohvriks tuua. ROSALIE Aga Jacobil oli ka oma osa selles Olukorras... ANDRE Mis pole suurem ega väiksem kui teie osa.
----	------	---	--

Jemanden über die Klinge springen lassen üks tähendus on (*umgangssprachlich*) *jemanden mit Vorsatz zugrunde richten, ruinieren* (Duden 2013). Rosalie pettis elukaaslast teise mehega ja nüüd nõuab ta elukaaslane, et teine mees Jacob loobuks tööst hotellis ja koliks mujale. Alguses kaaluti sõna ‘hävitama’, aga see tundus liiga tugeva alatooniga ning seetõttu otsustati ‘ohvriks tooma’ kasuks.

42	1159	WERNER Hast du eine bessere Idee? Wenn die Sache vor Gericht kommt, dann läuft Robert Gefahr, Valentina zu verlieren. ANDRÉ Ja, ja, schon. Aber... WERNER André, dieses Kind ist immens wichtig für Robert. Willst du ihm das letzte bisschen Lebensglück nehmen? ANDRÉ Nein, natürlich nicht, aber... WERNER Was aber? Also wenn du einen besseren Plan hast, dann raus damit. Ansonsten gib Ruhe! ANDRÉ Na ja, einen Plan vielleicht nicht. Aberman müsste diesem Franzosen eine Falle stellen.	WERNER Kas sul on parem mõte? Kui asi jõuab kohtusse, siis on Robertil oht Valentinast ilma jääda. ANDRÉ Seda küll. Aga... WERNER André, see laps on Robertile ülimalt oluline. Kas sa tahad selle viimase õnnenatukese ta käest ära võtta? ANDRÉ Ei, muidugi mitte, aga... WERNER Mis aga? Aga kui sul on parem plaan, siis lao lagedale. Muidu ole wait! ANDRÉ Plaani mul ehk pole. Aga sellele prantslasele tuleks lõks seada.
----	------	--	---

Raus damit ehk *heraus damit* tähendus on ‘laske (laske) kuulda, räägi ära, ütle välja’ (saksa-eesti sõnaraamat 2007). Kasutati vaba tõlget ja püüti leida sobiv väljend, mis vastaks saksakeelsele kõnekeelsele väljendile, eesti keeles on kasutusel väljendid ‘lao lagedale, lao välja’ ja neist ühe kasuks otsustati.

43	1159	BARBARA Wen hast du erwartet? ALAIN Ich? Niemanden. BARBARA Kann das sein, dass du dich aus dem Staub machen willst? ALAIN Wie kommst du denn darauf? Ach, du meinst wegen dem Koffer? Ich bin einfach noch nicht dazu gekommen, ihn auszuräumen.	BARBARA Keda sa ootasid? ALAIN Mina? Mitte kedagi. BARBARA Kas on võimalik, et sa tahad plehku panna? ALAIN Kuidas sa selle peale tuled? Kohvri pärast? Ma pole jõudnud seda veel lihtsalt tühjaks teha.
----	------	---	--

Sich aus dem Staub[e] machen tähendab ‘jalga laskma, plehku panema, jalgadele tuld andma’ (saksa-eesti sõnaraamat 2007). Otsetõlge oleks ka sobinud, eesti keeles kasutatakse väljendeid ‘raputas millegi tolmu jalgadelt, pühkis millegi tolmu jalgadelt’, aga siis oles pidanud tõlkesse lisama, mille tolmu jalgadelt pühiti, seda aga polnud lähtetekstis öeldud.

44	1199	HELEN Was ist passiert? NILS Die haben mich mit meiner Gehaltsforderung eiskalt abblitzen lassen.	HELEN Mis juhtus? NILS Nad lökkasid mu palgakõrgenduse soovi julmalt tagasi.
----	------	---	---

Abblitzen tähendab *mit etwas abgewiesen werden, keine Gegenliebe finden* ja seda kasutatakse tihti armastuse kontekstis, aga ka nt töös, nt kellegi avaldus lükati tagasi. *Eiskalt* tähendab küll ‘jääkülma’, kuid antud konteksti arvesse võttes oleks see lauses kohmakaks jäänud. Selle asemel kasutati sõna ‘julg’, mis andis mõtte hästi edasi.

45	1337	TANJA Schau mich mal an! Hey, warte mal! Hast du zufällig meinen Rat befolgt und bist doch noch auf Jacob Krendlinger zu? SIBYLLE Nein, ah ...Doch. TANJA Er hat dich abblitzen lassen? SIBYLLE Ganz im Gegenteil. Wir sind jetzt ein Paar.	TANJA Vaata mulle otsa! Oota! Kas sa võtsid juhuslikult mu nõuannet kuulda ja lähenesid Jacobile? SIBYLLE Ei... jah. TANJA Ta andis sulle korvi? SIBYLLE Vastupidi. Me oleme nüüd paar.
----	------	---	---

Näites on kasutatud sama sõna *abblitzen* nagu eelmises näites, kuid siin on see tõlgitud ‘korvi andma’, sest seda väljendit kasutatakse armastuse kontekstis.

46	1199	LENA Ich muss los. Ich... ich habe noch was zu erledigen. PACHMEYER Ja, immer auf dem Sprung , die jungen Leute, geh. Nie haben	LENA Ma pean minema. Mul on veel üks asi vaja korda ajada. PACHMEYER Noortel inimestel on alati kiire , eks ole. Neil pole iial aega. Armas.
----	------	---	--

		sie Zeit. Lieb.	
--	--	-----------------	--

Auf dem Sprung sein tähendab (*umgangssprachlich*) *in Eile sein, keine Zeit, keine Ruhe haben, sich länger aufzuhalten* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget. Tegemist pole parafraseeringuga, sest ei saa öelda, et näites muutetakse (vähesel moel) tähendust või vaatenurka.

47	1240	WERNER Allerdings!... Frau van Dering verzichtet auf die Klage und somit auf's Geld. Und damit dürfte auch Pachmeyers Sammelklage vom Tisch sein . Ich hab` dir doch gesagt, wir schaffen das!	WERNER Igatahes! Proua van Dering loobub hagist ja seega rahast. Ja nii peaks ka Pachmeyeri ühishagil kriips peal olema . Ma ju ütlesin sulle, et me saaame hakkama!
----	------	---	---

Vom Tisch sein tähendab (*umgangssprachlich*) *erledigt, bewerkstelligt sein* (Duden 2013). Fraseologism tõlgiti eestikeelse fraseologismiga 'kriipsu peale tõmbama', tegemist on vaba tõlkega, sest tõlgiti sihtkeele lähedaselt, kuid siiski idiomaatiliselt.

48	1259	ALFONS Als wir das letzte Mal zu Besuch bei ihr in Lübeck waren, von früh bis spät hat sie uns mit ihren Sonderwünschen herum gescheucht! Fix und fertig waren wir , als wir endlich wieder daheim waren!	ALFONS Kui me viimati tema juures Lübeckis külas käisime, siis ta kamandas meid hommikust õhtuni, et ta erisoove täidaksime. Me olime täiesti kurnatud , kui lõpuks koju jõudsime.
----	------	--	---

Fix und fertig üks tähendus on *völlig erschöpft* (Duden 2013). Eesti keeles võiks vastena tuua fraseologismi 'läbi nagu Läti raha', mis tähendab, et inimene on 'väsinud, kurnatud, räsitud'. Seekord otsustati neutraalse väljendi kasuks, sest sel hetkel tundus tõlgitud variant paremini sobivat kui lause „Me olime läbi nagu Läti rahad“.

49	1209	WERNER Ich muss den Deal über die Bühne bringen . Bevor Zastrow und Barbara etwas davon erfahren. Dann werden sie allesdran setzen, um mir das Geschäft kaputt zu machen. Setz dich doch endlich. Ich lass`uns noch zwei Espresso kommen.	WERNER Ma pean tehingu sõlmima enne , kui Zastrow ja Barbara haisu ninna saavad. Muidu teevad nad kõik, et mu tehingut nurja ajada. Istu ometi. Ma lasen meile veel kaks espressot tuua.
----	------	--	---

Etwas über die Bühne bringen tähendab *umgangssprachlich etwas (erfolgreich) durchführen* (Duden 2013). *Die Bühne* tähendab 'lava, platvormi ning näitelava'. Tegemist on vaba tõlkega ja mitte parafraseeringuga, sest lause tähendust pole (vähesel) määral muudetud ja vaatenurka samuti mitte.

50	1262	BARBARA Das bin ich auch, wenn du hier vor Angst und Selbstmitleid erfrierst. Komm!	BARBARA Lõpp on minuga ka siis, kui sa siinhirmust ja enesehaletsusest ära külmud. Tule nüüd!
----	------	---	---

		GÖTZ Jetzt sitzt du wohl in der Zwickmühle... BARBARA Vielleicht sollt` ich mir wirklich meine Millionen holen, mich in den sonnigen Süden absetzen und dich hier vor die Hunde gehen lassen .	GÖTZ Nüüd oled sa küll päris täbarasse olukorda sattunud... BARBARA Äkki peaksin tõesti oma miljonid välja võtma ning kusagile soojale maale minemaja sind siia huntidele järamiseks jätma .
--	--	--	--

Vor die Hunde gehen tähendab (*umgangssprachlich*) *zugrunde gehen*; *vielleicht nach dem kranken und schwachen Wild, das den Jagdhunden leicht zum Opfer fällt* (Duden 2013). Mõeldud on seda, et Barbara jätab Götzi vaenlaste juurde ja ta peab vastama küsimustele, kuhu raha jäi. Tõlkimisel otsustati kasutada sõna 'järama', mis andis saksakeelse värvika väljendi hästi edasi.

51	1313	WERNER Ich weiß aber nicht, ob ich noch mal die Kraft habe, Barbara die Stirn zu bieten. ROBERT Papa, du kannst jetzt nicht schlapp machen!	WERNER Aga ma ei tea, kas mul jätkub veel jõudu, et Barbarale vastu hakata. ROBERT Isa, sa ei saa praegu alla anda!
----	------	---	---

Schlapp tähendab muuhulgas (*umgangssprachlich*) *vor Erschöpfung sich nicht recht bei Kräften fühlend, ohne Spannkraft und Schwung*; (*umgangssprachlich abwertend*) *keinen inneren Antrieb, keine Energie, keinen Schwung aufweisend* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, sest ei muudetud (vähesel määral) tähendust või vaatenurka, sellisel juhul oleks tegemist olnud parafraseeringuga.

52	1332	ROBERT Ich habe soeben der Frau, die ich liebe, gesagt, dass ich sie nie wiedersehen will! PACHMEYER Ja mei, ich habe auch mal so einem Gschpusi den Laufpass gegeben , die hat sich aufgeregt...das war eine Show.	ROBERT Ma ütlesin just naisele, keda armastan, et ma ei taha teda enam kunagi näha! PACHMEYER Ma andsin ka ühele naisele korvi , ta läks närvi... Oli alles vaatepilt.
----	------	---	---

Jemandem den Laufpass geben tähendab (*umgangssprachlich*) *die Beziehungen zu jemandem abbrechen, sich von jemandem trennen* (Duden 2013). Otsetõlkes tähendaks see 'kellelegi hundipassi andma'. Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, väljend 'korvi andma' sobis konteksti arvesse võttes hästi, sest jutt on armusuhetest. 'Hundipassi andma' kasutatakse aga vallandamise kontekstis ja seetõttu see ei sobinud.

53	1332	EVA Seit heute Nacht weiß ich, wen ich will: Robert. Er liebt mich und... JACOB ...hat gesagt, du sollst dich zum Teufel scheren . Weil er bei eurem Kuss nichts empfunden hat.	EVA Tänaõst ööst saadik tean, keda ma tahan. Robertit. Ta armastab mind ja... JACOB ... Tema saatis su pikalt . Sest tema jaoks ei tähendanud suudlus midagi.
----	------	---	--

Zum Teufel gehen/sich zum Teufel scheren tähendab sama mis *zum Henker gehen/sich zum Henker scheren* ehk teisisõnu *verschwinden* (Duden 2013). Der Teufel tähendab ‘kuradit’ ja der Henker ‘timukat’. Otsetõlge „Tema saatis su kuradile“ oleks sobinud, aga tõlkimisel eelistati vältida sõna ‘kurat’ ja seetõttu valiti kõnekeelne väljend.

54	1299	JACOB Na, du! Wie geht’s dir? Dir steckt die Beerdigung noch in den Knochen , hä? EVA Auch. Und außerdem mach ich mir mal wieder Sorgen um meine Beziehung.	JACOB Kuidas sul läheb? Sa mõtled ikka veel matusele? EVA Ka seda. Ja peale selle olen oma suhte pärast mures.
----	------	---	--

Jemandem in den Knochen stecken/sitzen/liegen tähendab *von jemandem noch gespürt werden, in jemandem nachwirken* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, sest ei muudetud (vähesel määral) tähendust või vaatenurka, sellisel juhul oleks tegemist olnud parafraseeringuga.

55	1299	JACOB Ich habe gehofft, Markus geht ein bisschen verständnisvoller mit dir um, nachdem ich gestern mit ihm geredet habe. EVA Du hast was? JACOB Er kann dir nicht einfach den Umgang mit Robert verbieten. Also, ich würde bei solchen Ansagen auch auf stur schalten .	JACOB Ma lootsin, et Markus kohtleb sind pisut arusaavamalt pärast seda, kui temaga eile rääkisin. EVA Mida sa tegid? JACOB Ta ei saa sul keelata Robertiga suhelda. Kui mulle nii öeldaks, siis ma muutuksin ka põikpäiseks .
----	------	--	---

Auf stur schalten tähendab (*umgangssprachlich*) *auf keinen Einwand, keine Bitte o. Ä. eingehen* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, sest tõlgiti lähteteksti lähedaselt.

56	1299	ANDRÉ Als wollte der alte Halunke mir aus dem Grab noch eins reinwürgen , ja? Und Dank meiner tollen Gewinnbeteiligung kann ich natürlich alles aus der eigenen Tasche bezahlen. Tagen Sie das bitte rein, ja?	ANDRÉ Vana sul tahtis mulle veel hauast vempu visata , mis? Ja tänu toredale kasumi jaotamisele saan muidugi kõik oma taskust kinni maksta. Viige palun sisse.
----	------	---	---

Jemandem eine/eins reinwürgen tähendab *gegen jemanden etwas unternehmen, was ihm unangenehm ist und seine Aktivitäten einschränkt* (Duden 2013). Hea sõna oleks ‘kätte maksma, aga ‘vempu viskama’ sobis konteksti paremini.

57	1269	MARKUS Dann, dann, dann fordere ich das Sorgerecht! GÖTZ Das Kind bleibt zunächst immer mal bei der Mutter. Dann das Sorgerecht einklagen ist verdammt schwer. Nahezu aussichtslos, wenn man nicht wirklich gravierende Gründe hat. GÖTZ Vergiss es! Du ziehst dabei nur	MARKUS Siis.. ma nõuan hooldusõigust! GÖTZ Laps jääb esialgu <u>alati</u> ema juurde. Hooldusõiguse taotlemine on pagana raske. Peaaegu lootusetu, kui pole mõjuvaid põhjuseid. GÖTZ Unusta see! Sa jääd kaotajaks . Usu mind!
----	------	---	---

		den Kürzeren! Glaub's mir!	
--	--	-----------------------------------	--

Den Kürzeren ziehen tähendab (*umgangssprachlich*) *aufgrund einer ungleichen Ausgangslage bei einer Auseinandersetzung, einem Streit o. Ä. der Unterlegene sein* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, parafraseeringu puhul oleks muudetud (vähesel määral) tähendust või vaatenurka, mida ei tehtud.

58	1269	ALFONS Also, wenn du Wert drauf legst, dann entschuldige ich mich bei ihr. Hildegard, dir zuliebe! HILDEGARD Das wird nicht viel helfen. Wenn meine Schwester erstmal eingeschnappt ist... Und so wie du die vor den Kopf gestoßen hast , das dauern.	ALFONS Kui see sulle oluline on, siis ma vabandan tema ees. Hildegard. Sinu meeleheaks! HILDEGARD Sellest pole palju kasu. Kui mu õde solvub, siis pikaks ajaks. Eriti selle peale, et sa teda nii taktitundetut solvasid ...
----	------	---	---

Fraseologism *jemanden vor den Kopf stoßen* tähendab (*umgangssprachlich*) *jemanden in plumper Weise kränken, verletzen* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, kuna eesti keeles pole vastavat fraseologismi, siis tõlgiti see neutraalse väljendiga.

59	1370	ROBERT Ich glaube, ich habe ein Dejà-vu . EVA Ach, hier hat unsere Geschichte für mich angefangen. Als du mich aufgefangen hast. Damals dachte ich, mir könnte nichts Schlimmes passieren.	ROBERT Mulle tundub, et see olukord on juba olnud . EVA Siin algas meie lugu minu jaoks. Kui sa mu kinni püüdsid. Tookord arvasin, et minuga ei saa midagi halba juhtuda.
----	------	---	---

Das Déjà-vu tähendab *Erinnerungstäuschung, bei der der Eindruck entsteht, gegenwärtig Erlebtes in gleicher Weise schon einmal erlebt zu haben* (Duden 2013). Noorem generatsioon teab *Dejà-vu* tähendust, aga vanemale generatsioonile ei ütle see sõna mitte midagi. Seetõttu kasutati tõlkimisel vaba tõlget ja asendati sõna selgitusega.

60	1069	BEN Ach, Mann... Du kommst mit so einer Wahnsinns-Überraschung und ich denke sowas. Ich bin echt ein Depp.	BEN Neetud... Sul on selline üllatus ja mina arvan midagi sellist. Ma olen tõeline tola .
----	------	---	---

Wahnsinns-Überraschung tõlkimisel kasutati vaba tõlget, sest tõlgiti lähteteksti lähedaselt, sõnum anti edasi teiste sõnadega. *Der Wahnsinn* tähendab piltlikult 'meeletust, pöörasust'. Praegu tõlgitaks nii: „Sul on nii vahva üllatus.“

61	1282	WERNER Ich soll meinen Bruder im Krankenhaus besuchen? CHARLOTTE Äh, warum nicht? WERNER André hat mich und den Fürstenhof nach Strich und Faden betrogen! Das ist erst ein paar Wochen her!	WERNER Ma pean haiglasse oma venda vaatama minema? CHARLOTTE Miks mitte? WERNER André tõmbas mul ja Fürstenhofil korralikult naha üle kõrvade! Sellest on vaid paar nädalat möödas!
----	------	---	--

Nach Strich und Faden tähendab (umgangssprachlich) gehörig, gründlich: sie hat ihn nach *Strich und Faden betrogen* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, eesti keeles on hea väljend ‘nahka üle kõrvade tõmbama’, mis tähendab ‘petma, välja petma, tüssama, pügama’ (FES), mida otsustati kasutada.

62	1292	EVA Komm! Tanzen! MARKUS Du verrücktes Huhn. Du spinnst! Weißt du das? EVA Komm! MARKUS Ich kann’s kaum erwarten, dass du endlich meine Frau wirst.	EVA Tule!Tantsime! MARKUS Oled sina alles naine. Sa oled hulluke, kas tead? EVA Tule! MARKUS Ma ei jõua ära oodata, kuna sa minu naiseks saad.
----	------	---	--

Du verrücktes Huhn otsetõlge ‘sa hull kana’ jääks konarlik ja ei sobiks üldse, pealegi ei ole see halvustavalt mõeldud, sest Markus ütleb nii naisele, kellega ta abiellub varsti. Mikrostrateegiana kasutati vaba tõlget ja öeldi pehmemalt eesti keeles.

63	1299	ALFONS Ja, bitte. Wie du meinst. Wenn du so uneinsichtig bist, dann muss ich eben Tacheles reden. HILDEGARD Das hört sich ja sehr gefährlich an. ALFONS Es muss endlich ein Ende haben mit diesem ewigen Hin und Her , Hildegard. Und wenn die Käthe nicht auszieht, dann ... dann ... dann ... HILDEGARD Was dann? ALFONS Dann ... dann zieh eben ich aus.	ALFONS Nagu heaks arvad. Kui sa nii mõistmatu oled, siis pean oma sõna maksma panema. HILDEGARD Kõlab väga ohtlikult. ALFONS See olukord peab ometi lõppema , Hildegard. Ja kui Käthe ei koli välja, siis.. siis.. siis... HILDEGARD Siis mida? ALFONS Siis kolin mina välja.
----	------	--	--

Antud näites on välja toodud sama väljend mis eelmises näites. Antud juhul on see hoopis teisiti tõlgitud. Hildegardi öde Käthe kolis Alfonsi ja Hildegardi juurde ja tekitab nende suhtes tülisid. Alfons mõtleb selle lausega, et selline olukord peab lõppema, kus nad iga väikese asja pärast tülitsevad. Tõlge pole kõige õnnestunud, õigem oleks olnud tõlkida nii: „Need tülid peavad lõppema.“ Mõlemal juhul on tegemist vaba tõlkega, parafraaseeringu puhul oleks muudetud (vähesel määral) tähendust või vaatenurka, mida siin pole tehtud.

64	1310	BARBARA Irgendetwas verheimlichen Sie mir. ROSALIE Bitte? BARBARA Werner und Sie, sie hecken doch was aus. Also raus damit! Womit will mich der alte Gauner reinlegen?	BARBARA Te varjate mu eest midagi. ROSALIE Kuidas palun? BARBARA Werner ja teie sepsitsete midagi. Rääkige välja! Mida see vana suli minu vastu haub?
----	------	---	---

Hereinlegen tähendab ‘sisse (või alt) vedama’ (saksa-eesti sõnaraamat 2007). Ka otsetõlge oleks olnud võimalik („Millega tahab see vana suli mind sisse vedada“), kuid tõlkimise hetkel

tundus otstõlke sõnastus kohmakas. ‘Hauduma’ tähendab ‘sepitsema, plaanitsema’ (ÕS), tõlgitud on lähteteksti lähedaselt, kuid siiski idiomaatilisel ja seetõttu on tegemist vaba tõlkega.

65	1363	SIBYLLE Du sprichst von meinem Verlobten? XAVER Ja, hat er sich beruhigt? SIBYLLE Du hättest eins auf die Nase verdient. XAVER Ja, macht mich ruhig alle fertig. SIBYLLE Warum musst du auch aus so einem harmlosen Kuss so eine Staatsaffaire machen ? Man könnte ja denken, du ... Ach, das kann gar nicht sein, dass du eifersüchtig bist.	SIBYLLE Kas sa räägid mu kihlatust? XAVER Jah, kas ta rahunes? SIBYLLE Sa oled nahatäie ära teeninud. XAVER Tehke mulle kõik peapesu. SIBYLLE Miks sa pead süütu suudluse nii suureks puhuma ? Võiks arvata... Ei saa olla, et sa oled armukade.
----	------	--	---

Käsikirjas on viga, õige kirjapilt on *die Staatsaffäre* ja otsetõlkes tähendab see ‘riiki ohustavat või riiki puudutavat afääri’ (saksa-eesti sõnaraamat 2007). Tõlkimisel kasutati vaba tõlget, sest tõlgitud lähteteksti lähedaselt, kuid siiski idiomaatilisel, sõnum on antud edasi teiste sõnadega. ‘Midagi suureks puhuma’ on hea piltlik väljend ja annab sisu hästi edasi.

66	1282	JACOB Ich bin nur der kleine Stallbursche. Mein Gerümpel interessiert nicht. Aber für Michael, da legst du dich schief und krumm , da machst du alles mögliche!	JACOB Mina olen vaid tühine tallipoiss. Minu koli ei huvita sind. Aga Michaeli heaks teed sa kõik , mis võimalik!
----	------	--	--

Jacob süüdistab Rosalied selles, et Rosalie võtab temalt ära ruumid, kus ta hoiustab oma asju, et sinna Türgi sauna ehitada. Kui nendes ruumidesse sauna ei ehitataks, jääks arstina töötav Michael oma tööruumidest ilma, sest ta rendib hotellis ruume. *Schief und krumm werden* tähendab piltlikult ‘küüru tõmbuma või jääma’ (saksa-eesti sõnaraamat 2007). *Schief und krumm* all mõeldakse, et Rosalie muutub alandlikuks ja teeb kõike Michaeli heaks, sest vastasel juhul peaks Michael lahkuma.

3.2.5 Eksplikatsioon e selgesõnaliselt väljatoomine (*explicitation*)

See mikrostrateegia muudab lähteteksti implitsiitse informatsiooni sihttekstis eksplitsiitseks. See tähendab, et sihtteksti tähendusühik on täpsem kui lähteteksti tähendusühik. (Schjoldager 2008: 99). Ridade vahel peituv info tuuakse selgesõnaliselt välja.

Eksplikatsiooni tuli tõlgetes ette, kuid mitte kõnekeeles ja seetõttu näiteid ei tooda.

3.2.6 Parafraseering e ümbersõnastus (*paraphrase*)

Parafraseerimise puhul tõlgitakse lähteteksti tähendus üsna vabalt. Kuigi lähteteksti tähendus on tõlgitud, siis üksnes tõlke alusel on keeruline määratleda, milline täpselt on lähtetekst olnud.

Teisisõnu ei saa öelda, et lähteteksti tähendus pole tõlgitud, aga raske on täpselt öelda, milline seos on tõlkel ja algtekstil. Schjoldager kirjutab, et Vinay ja Dabernet järgi oleks parafraseering ilmselt modulatsioon. (Schjoldager 2008:100) Vinay ja Dabernet järgi on modulatsioon (vähene) tähenduse või vaatenurga muutmine (Schjoldager 2008: 90).

Kui võrrelda parafraseeringut ja vaba tõlget, siis parafraseeringu puhul on lähteteksti tõlgitud tunduvalt loovamalt ja ei ole nii palju algtekstist kinni peetud. Vaba tõlge tõlgib lähteteksti lähedaselt, kuid siiski idiomaatiliselt, sõnum antakse edasi teiste sõnadega.

Järgnevalt tuuakse mõned näited.

67	1073	ALFONS Herr Pachmeyer, stecken Sie das Geld.... PACHMEYER Achttausend Euro! Steuerfrei! Da muss eine alte Frau lange für stricken... ALFONS Ja, das freut mich für Sie, aber... PACHMEYER Aber sagen sie nichts der Rosi, gell! Sonst muss ich das ganze Geld wieder für Schmuck ausgeben.	ALFONS Härra Pachmeyer, pange raha.... PACHMEYER 8000 eurot! Maksuvaba! See on suur summa... ALFONS Mul on Teie üle hea meel, aga... PACHMEYER Aga ärge öelge Rosile midagi, eks ole! Muidu pean kogu raha ehete peale kulutama.
----	------	---	--

Sõnal *stricken* on mitu tähendust. 1) a) *einen Faden mit Stricknadeln oder einer Strickmaschine zu einer Art (einem Gewebe ähnelnden) Geflecht von Maschen verschlingen* b) *anfertigen, herstellen* 2) *an etwas [planvoll] arbeiten* (Duden 2013). Siin on mõeldud, et 8000 euro teenimiseks tuleb palju vaeva näha. Tegemist on parafraseeringuga, sest lähtetekst on tõlgitud väga vabalt ja loominguliselt. Vaba tõlke puhul oleks tõlge olnud lähteteksti lähedane, kuid siiski idiomaatiline.

68	1230	WERNER Mir ist von gewissen Ereignissen während der letzten Nacht berichtet worden. Es stimmt also, dass Sie während der Gala im Fitnessraum mit einer Dame intim geworden sind? JACOB Es wird nie wieder vorkommen, Herr Saalfeld. WERNER Diese Räume sind für unsere Gäste jsederzeit zugänglich. JACOB Ja. WERNER Können Sie sich auch nur ansatzweise vorstellen, was passiert wäre, wenn ein Gast in Ihr Schäferstündchen geplätzt wäre?!	WERNER Mulle räägiti teatud sündmustest, mis eile öösel aset leidsid. Kas vastab tõele, et Te olite gala ajal jõusaalis ühe daamiga intiimsuhtes? JACOB Seda ei juhtu enam iial, härra Saalfeld. WERNER Meie külastajad saavad igal ajal nendesse ruumidesse minna. JACOB Jah. WERNER Kas Te kujutate ette, mis oleks juhtunud, kui külaline oleks sisse astunud sel ajal, kui te hullasite?!
----	------	---	--

Das Schäferstündchen tähendab (*heimliches*) *Beisammensein von Verliebten, bei dem Zärtlichkeiten ausgetauscht werden (und bei dem es zu sexuellen Handlungen kommt)* (Duden

2013). Tõlkimisel ei tahetud sõna 'seksima' kasutada ja kuna eelnevalt räägiti juba intiimsuhtes olemisest, siis otsustati teist sõna kasutada. 'Hullama' sobis selleks väga hästi, eesti keeles öeldakse nt, et 'poiss hullas tüdrukuga'. Schjoldageri makrostrateegiatest kasutati parafraseeringut, sest lähtetekst on tõlgiti tunduvalt loovamalt ja algtekstist ei peetud nii palju kinni.

69	1173	<p>MICHAEL Rosalie, mir ist es vollkommen egal, woher Fabien seine Intelligenz hat. ROSALIE Mir aber nicht. Ich möchte das genau wissen. Und deshalb wirst du auch den Test machen.</p> <p>MICHAEL Das kommt überhaupt nicht infrage.</p> <p>ROSALIE Wieso, du wirst ganz bestimmt ein besseres Ergebnis als Tanja erzielen. Und dann kommt sie endlich runter von ihrem hohen Ross.</p>	<p>MICHAEL Rosalie, minul on ükskõik, kellelt Fabien oma intelligentsi sai.</p> <p>ROSALIE Aga minul ei ole. Ma tahan seda täpselt teada. Ja sellepärast teed ka sina selle testi ära.</p> <p>MICHAEL See ei tule kõne allagi.</p> <p>ROSALIE Miks mitte, sa saad kindlasti parema tulemuse kui Tanja. Siis ei aja ta enam nina püsti.</p>
----	------	---	---

Auf dem (aufs einem) hohen Ross sitzen tähendab ülbe või ennasttäis olema. *Jemanden von seinem/vom hohen Ross herunterholen* tähendab jemanden veranlassen, seine hochmütige, überhebliche Haltung aufzugeben (Duden 2013). Tegemist on parafraseeringuga, sest lause vaatenurka muudeti, jaatusest tehti eitust.

70	1332	<p>MARKUS Na ja, zuerst dieses Haarefärben und jetzt das – das klingt ein bisschen nach Midlife-crisis. Und Männer in diesem Alter sollen unberechenbar sein.</p> <p>LENA Ja, aber normalerweiße nehmen Sie sich doch junge Frauen und verlassen sie nicht.</p> <p>MARKUS Ist es denn wirklich endgültig? Ich meine, vielleicht braucht er nur ein bisschen Zeit, um...</p> <p>LENA Sich wieder einzukriegen?</p> <p>Als Spielball seiner Launen bin ich mir aber auch zu schade.</p>	<p>MARKUS Kõigepealt juuste värvimine ja nüüd see – kõlab pisut keskeakriisi meeleolu. Ja sellises vanuses mehed on ettearvamatud.</p> <p>LENA Jah, aga tavaliselt nad võtavad endale noored naised ja ei jäta neid maha.</p> <p>MARKUS Kas kõik on tõesti läbi? Ehk vajab ta pisut aega, et...</p> <p>LENA Endas selgusele jõuda? Ma ei kavatsen ta tuju all kannatada.</p>
----	------	--	---

Makrostrateegiana on kasutatud parafraseeringut, sest muudeti lause vaatenurka, jaatusest tehti eitust ja tõlgiti loovamalt kui oleks vaba tõlke puhul tehtud.

71	1240	<p>WERNER Aber woher sollten wir wissen, dass dieser Aumann Dreck am Stecken hat? Selbst sein Arbeitgeber, die Wasler-Chemie, ist ihm auf den Leim gegangen. Die wussten nichts von seinen kriminellen</p>	<p>WERNER Aga kust me pidime teadma, et Aumann süüst puhast pole. Isegi ta tööandja, Wasleri farmaatsiaettevõtte läks tema õnge. Nad ei teadnud midagi ta mahhinatsioonidest...</p>
----	------	---	--

		Machenschaften.... Charlotte nimmt sich ihre Unachtsamkeit sehr zu Herzen. Ihr caritatives Engagement ist neben der Familie das wichtigste für sie.... Charlotte leidet sehr unter ihrem Fehler..., weil es die ärmsten der Armen trifft. Dabei wollte sie sie unterstützen!	Charlotte võtab oma hooletust väga südamesse. Heategevuslik töö on talle peale perekonna kõige tähtsam... Charlotte kannatab väga oma vea pärast, sest see puudutab kõige vaesemaid. Seejuures tahtis ta neid aidata!
--	--	--	---

Dreck am Stecken haben tähendab (umgangssprachlich) *nicht ganz integer sein, sich etwas haben zuschulden kommen lassen* (Duden 2013). Tõlkestrateegiana kasutati parafraseeringut, sest tõlgiti loominguliselt ja muudeti lause vaatenurka, jaatusest tehti eitust.

72	1179	SIMON Na, du bist ein Schwimm-Ass, ein Surf-Crack. Ist ja wahrscheinlich jeder Dritte in Kapstadt. Hey, das macht mir echt nichts aus, dass ich dir da nicht das Wasser reichen kann. Also... Würdest du mir jetzt bitte mal verraten, was heute Morgen eigentlich los ist mit dir?!	SIMON Sa oled ujumisäss, ülihea surfar. Ilmselt iga kolmas Kaplinnas on. Mul pole tõesti midagi selle vastu, et ma sulle alla jään . Kas sa ütleksid mulle nüüd palun, mis sinuga täna hommikul lahti on?!
----	------	---	---

Jemandem nicht das Wasser reichen können tähendab *jemandem an Fähigkeiten, Leistungen nicht annähernd gleichkommen; im Mittelalter wurde vor den Mahlzeiten Wasser zur Reinigung der Hände herumgereicht; die Wendung meinte ursprünglich, dass jemand es nicht einmal wert sei, diese niedrige Tätigkeit auszuüben* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati parafraseeringut, sest muudeti lause vaatenurka. Tõlkimisel kasutati neutraalset väljendit, sest eesti keeles pole vastavat fraseologismi olemas, mis tähendaks 'küündima, kedagi ei saa kellegagi võrrelda'.

73	1259	HILDEGARD Was war eigentlich mit deinem Bruder Gustl? Habe ich mich da vielleicht gewehrt, als der plötzlich in seiner Not vor der Tür stand? Ich habe ihn auch aufgenommen. HILDEGARD Und der hat uns ganz schön auf Trab gehalten . Ich erinnere mich da an manche Situationen... Wie das Badezimmer aussah... und die Küche, wenn er sich was zu essen gemacht hat.	HILDEGARD Aga su vend Gustl? Kas ma keeldusin, kui ta hädas ukse taga seisis? Mina võtsin ta ka vastu. HILDEGARD Ja tema ei andnud meile sugugi asu . Mulle meenuvad nii mõnedki asjad... Milline vannituba oli... ja köök, kui ta endale süüa tegi.
----	------	--	--

Jemanden in Trab halten tähendab (umgangssprachlich) *jemanden nicht zur Ruhe kommen lassen* (Duden 2013). Tegemist on parafraseeringuga, ses lause vaatenurka muudeti, jaatusest tehti eitust.

74	1313	ROBERT Du liebst mich, nicht Markus. Und das sag` ich dir schon die ganze Zeit. Aber du weißt es ja auch selber. Also, hör	ROBERT Sa armastad mind, mitte Markust. Ja ma räägin sulle ju kogu aeg
----	------	--	--

		endlich auf, dich dagegen zu wehren und dir etwas vorzumachen! MARKUS Eva, ich bin nicht nur deine erste große Liebe, ich bin auch deine einzig wahre Liebe. Hättest du sonst so lange auf mich gewartet? Das mit Robert, das ist nur ein Strohfeuer. Das ist doch längst verbrannt.	seda. Aga sa tead seda ise ka. Niisiis ära puikle enam vastu ja ole enda vastu aus! MARKUS Eva, ma pole ainult su esimene suur armastus, ma olen ka su ainus tõeline armastus. Kas sa oleksid muidu mind nii kaua oodanud? Roberti vastu tundsid ainult tõmmet. See on ammu möödas.
--	--	--	---

Vormachen on kõnekeelne verb ja see tähendab *einen falschen Eindruck erwecken, um jemanden dadurch zu täuschen* (Duden 2013). Mikrostrateegiana valiti parafraseering, sest muudeti lause vaatenurka. Vaba tõlge oleks olnud selline: „... ja lõpeta endale teesklemine“.

75	1370	JACOB Na ja, bestimmt wird er bald merken, was wichtiger ist. Hey, ihr hattet von Anfang an eine Achterbahnbeziehung , warum soll denn das jetzt anders sein? Hab Vertrauen.	JACOB Ta mõistab kindlasti varsti, mis tähtsam on. Teie suhe oli algusest peale tõuse ja mõõnasid täis , miks nüüd teisiti olema peaks? Usalda teda.
----	------	---	---

Die Achterbahn tähendab lõbustuspargi atraktsiooni ‘Ameerika mäed’, *Achterbahnbeziehung* tähendab suhet, mis on nagu ‘Ameerika mäed’, st suhe on täis tõuse ja mõõnasid. Otsetõlge: „Teie suhe oli algusest peale nagu „Ameerika mäed“ oleks jäänud kohmakaks. Näide tõlgiti väga loominguliselt ja selles muudeti vaatenurka ja seetõttu kasutati parafraseeringut.

76	1282	CHARLOTTE Wie fühlst du dich denn? ANDRÉ Ahh..., g. geht schon...Es., entschuldigt, dass ich euch nicht im Stehen empfangen, aber... was ich mir da eingefangen habe, das... ist schon `n ganz schönes Kaliber . WERNER Tja, wollt` nur mal sehen, wie`s dir so geht... Bist zwar ein Mistkerl <OFF> und `n Vollidiot, aber immerhin noch mein Bruder. ROBERT Ja, und ohne dich hätten wir.. niemals bemerkt, dass Valentinas Müsli vergiftet ist. Also, sind wir dir auch irgendwie dankbar...	CHARLOTTE Kuidas sa end tunned? ANDRÉ Juba paremini... Vabandage, et ma püsti ei tõuse, aga ma sain päris korraliku mürgituse . WERNER Me tahtsime vaid näha, kuidas sul läheb. Sa oled küll lurjus ja täielik idioot, aga siiski mu vend. ROBERT Ja ilma sinuta poleks me aru saanud, et Valentina müsli on mürgitatud. Me oleme sulle tänulikud...
----	------	---	--

Tõlkevaliku selgitamiseks on vaja teada paremini tausta. André sõi Roberti tütrele mõeldud müsli, mis oli mürgitatud. Ta kasutab sõna *das Kaliber*, mis tähendab kaliibrit, aga seda kasutatakse ka (*umgangssprachlich, häufig abwertend*) *Art, Sorte* (Duden 2013) kohta. Tõlkimisel kasutati parafraseeringut ja kasutati sõna, mida sõna *Kaliber* all tegelikult mõeldi, seega muudeti (vähesel määral) tähendust.

77	1332	<p>LENA Bitte Andre. Was ist der Grund für die Trennung?</p> <p>LENA Ich will's doch einfach nur verstehen.</p> <p>ANDRE Lena...</p> <p>LENA Warum hast du die Notbremse gezogen?</p> <p>ANDRE Das habe ich dir doch gesagt, wegen des Altersunterschiedes...</p>	<p>LENA Palun, Andre. Mis on lahkumineku põhjus?</p> <p>LENA Ma tahan vaid mõista.</p> <p>ANDRE Lena...</p> <p>LENA Miks sa meie suhte lõpetasid?</p> <p>ANDRE Ma ütlesin ju sulle, vanusevahe pärast.</p>
----	------	--	---

Lause tähendab otseõlkes: „Miks sa hädapidurit tõmbasid?“ See aga poleks sobinud, sest André jättis Lena maha ja sisu jääks tõlkimata. Tegemist on parafraseeringuga, sest lause tähendust muudeti.

78	1243	<p>JACOB Guten Morgen!</p> <p>ROBERT Müssen Sie die verdreckten Dinger hier putzen?</p> <p>JACOB Wo sonst?</p> <p>ROBERT Im Stall! Da haben Sie sicher sowas wie Umkleidekabinen, also raus hier!</p>	<p>JACOB Tere hommikust!</p> <p>ROBERT Kas Te peate oma määrdu nud saapaid siin puhastama?</p> <p>JACOB Kus muidu?</p> <p>ROBERT Tallis! Teil on seal kindlasti riietusruum, seega välja siit!</p>
----	------	--	---

Käsikirjas oli kirjas *die verdreckten Dinger*, mis tähendab eesti keeles ‘määrdu nud asjad’, tõlkimisel eelistati parafraseeringut ja tõlgiti loominguliselt, videos on näha, et Jacob puhastab saapaid.

79	1337	<p>MARKUS Die ganzen letzten Wochen und Monate, dieses ewige Hin und Her ... Wir haben gerungen, wir haben uns gequält. Aber ... aber wir können diesen Kampf nicht gewinnen. ... Es ist aus, Eva.</p>	<p>MARKUS Viimased nädalad ja kuud, kokku-lahkumine kud.. Me kannatasime, me piinlesime. Aga me ei saa seda võitlust võita. See on läbi, Eva.</p>
----	------	---	--

Väljendil *das Hin und Her* on mitu tähendust. Siin on mõeldud järgmist tähendust: *die ständige Bewegung in wechselnden Richtungen, das dauernde Kommen und Gehen* (Duden 2013). Tõlkevaliku selgitamiseks on vaja rohkem konteksti teada. Markuse ja Eva suhe on viimasel väga konarlik, nad on mitu korda lahku läinud ja taas teineteist leidnud. Tõlkimisel kasutati parafraseeringut, sest väljend tõlgiti loominguliselt, mitte lähteteksti lähedaselt.

80	1203	<p>BARBARA Ach... Wann denn? Heute Abend? Also diese Zwangspause hat dem Personal nicht gut getan! Ich glaube, ich muss denen mal wieder Beine machen!</p> <p>GÖTZ Barbara... Bitte, bleib friedlich, ja.</p> <p>BARBARA Ach? Werfen wir jetzt mit Wattebäuschchen? Nur, weil deine Tochter sich bei dir entschuldigt hat?</p>	<p>BARBARA Millal? Täna õhtul? Sunniviisiline puhkus ei mõjunud personalile hästi! Ma arvan, et pean neile jälle peapesu tegema!</p> <p>GÖTZ Barbara... palun jää rahulikuks, eks.</p> <p>BARBARA Kas me käime nüüd kikivarvul? Kuna su tütar su ees vabandas?</p>
----	------	--	--

Der Wattebausch tähendab ‘vatitupsu’. Tegemist on parafraseeringuga, sest tähendust muudeti.

3.2.7 Kondensatsioon (*condensation*)

Kondensatsiooni puhul tõlgitakse lähteteksti kontekstuaalne tähendus, kuid lühemal kujul. Seda mikrostrateegiat kasutakse tavaliselt subtitreerimisel ja see tähendab, et lähteteksti eksplitsiitne informatsioon muudetakse implitsiitseks. (Schjoldager 2008: 102)

Ka pealelugemisel kasutati mõnikord kondensatsiooni, sest tõlge peab mahtuma ajalistesse piiridesse, kuid seda kasutati vähem võreldes subtitreerimisega, kus on ette antud kindel tähemärkide arv. Järgnvalt tuuakse mõned näiteid.

81	1287	ROBERT Ich denke, du solltest'n paar Tage Urlaub machen. Fahr auf's Land, entspann dich, krieg den Kopf frei, komm auf andere Gedanken.	ROBERT Ma arvan, et sa peaksid paar päeva puhkama. Sõida maale, lõõgastu, tuuluta pead.
----	------	--	--

Alati pole lihtne ka väljendit *den Kopf freikriegen* tõlkida. Siin kasutati kondensatsiooni ja tehti kahest väljendist üks, sest 'tuuluta pead' andis edasi, mida saksa keeles kahe väljendiga öeldi.

82	1267	ROBERT Wir haben nur ein winziges Problem. Mein Onkel wird sicherlich niemanden freiwillig aus seinem Küchenpersonal rausrücken. Also musst du mir in der Küche helfen. LENA Aye-Aye , Sir!	ROBERT Meil on ainult üks tibatilluke probleem. Mu onu ei anna kindlasti vabatahtlikult kedagi köögipersonalist appi. Seega pead sina mind köögis aitama. LENA Jah , söör!
----	------	---	--

Hüüdsõna *aye* kasutakse meremeeste kõnepruugis ja see tähendab *ja, zu Befehl* (Duden 2013). Tõlkimisel kasutati kondensatsiooni ja jäeti kordus ära.

3.2.8 Adaptsioon e kohandamine (*adaptation*)

Adaptsioon e kohandamine loob lähteteksti mõju uuesti sihttekstis. See uuesti loomine keskendub ainult ühele lähteteksti ühikule, samas ignoreerib teisi aspekte. Adaptsioon ehk kohandamine on vaba kaudse tõlke ja parafraseeringuga, kuid on loovam ja püüab tihti imiteerida lähteteksti autori mõtlemisprotsessi. Adaptsiooni kasutatakse tavaliselt kultuurikonteksti või presupositsiooni (eeldamise eelduse) asendamiseks varjatud tõlgetes. (Schjoldager 2008: 103).

Adaptsiooni kasutatakse siis, kui tõlge vajab kultuuritaustaga kohandamist (nt saksa keeles pole mõistet 'kama', eestlaste seas on see levinud magustoit). Seda mikrostrateegiat kasutatakse sageli filmide ja raamatute pealkirjade tõlkimisel. Seriaali tõlkimisel kasutati

mõnikord adaptatsiooni, aga mitte kõnekeeles ja seetõttu selle mikrostrateegia kohta näiteid ei tooda.

3.2.9 Aditsioon e lisamine (*addition*)

Aditsioon e lisamine tähendab seda, et tõlkija lisab sihttesti tähendusühiku. Vähemasti teoorias seisneb lisamise ja eksplikatsiooni erinevus selles, et see tähendusühik ei ole (otseselt) tuletatav lähtetekstist. (Schjoldager 2008: 104–105)

Kõnekeeles ei leidunud näiteid aditsiooni e lisamise kohta ja seetõttu selle mikrostrateegia kohta näiteid ei tooda.

3.2.10 Substitutsioon e asendamine (*substitution*)

Asendamine tähendab seda, et tõlkija muudab lähteteksti tähendust. Sihtteksti ühik on küll lähteteksti ühiku tõlge, aga selle sisu (semantiline tähendus) on muutunud. (Schjoldager 2008: 106).

Substitutsiooni e asendamist ei kasutatud analüüsitud tõlgetes ja seetõttu selle kohta näiteid ei tooda.

3.2.11 Kustutamine e ärajätmine (*deletion*)

Kustutamine e ärajätmine tähendab seda, et lähteteksti teatud tähendusühikud jäetakse sihttekstis ära (Schjoldager 2008: 108).

Seriaali tõlkimisel ei jäetud tavaliselt tähendusühikuid ära ning seetõttu on ka näiteid vähe. Siia kuuluvad nt ka saksakeelsetes käsikirjades olevad kõnekeeles iseloomulikud liialdused (*Puh, Hmm, Mhm, Mhmh, Na, Ach, äh, Haha, Och ho-ho-ho*), mis jäeti tõlkimata, kui oli selge, et nt *Haha, Och ho-ho-ho* jätmise eestipäraselt käsikirja pole televaatajale oluline seriaali vaatamisel.

Järgnevalt tuuakse mõned näited.

83	1347	EVA Was hast du da? ROBERT Ahh! Das ist ein Tatatatatatam! EVA Hh! ROBERT Na ja, es ist ein Projektversuch. War eigentlich für unsere Operndiva gedacht.	EVA Mis sul seal on? ROBERT See on.... EVA ... ROBERT See on üks katsetus. See oli Tegelikult meie ooperiprimadonnale mõeldud.
----	------	--	--

Käsikirja lugedes jäi arusaamatuks, mida *Tatatatatatam* tähendab. Videot vaadates on näha, et Robert hoiab käes korvikest, mis on salvrätiga kaetud. Seda eemaldades hüüab ta

Tatatatatatam, mille kohta võiks eesti keeles öelda ‘tadaa’. Tõlkimisel kasutati makrostrateegiana kustutamist ja see jäeti tõlkimata. Praegu kasutatakse kalkat ja tõlgitaks nii: “Tadaa”.

84	1133	BEN Zeig's dem Alten. Dann spart sie sich solche Sprüche in Zukunft. SIMON Da kannst du dich drauf verlassen. Hach... Hopsala... Spinnst du! BEN Was... was ist? SIMON Ah! Ich habe mir die Zunge verbrannt, Mann!	BEN Näita vanale. Siis ta hoiab tulevikus oma keele hammaste taga. SIMON Selles võid kindel olla. Hulluks läksid! BEN Mis.. on? SIMON Ma põletasin oma keele ära, pagan!
----	------	--	--

Tekkis küsimus, *Hopsala* peaks tõlkima ja kui, siis kuidas. Kuna Simon räägib eelnevalt, et läheb oma isa juurde, võib käsikirja lugedes situatsioonist ka nii aru saada, et ta istub, rüügab kohvi, hakkab püsti tõusma ja ütleb hopsti ning seejärel hüüab Benile: „Hulluks läksid!“ Videot vaadates selgub aga, et Simon räägib, joob tassist lonksu kohvi, pobiseb midagi arusaamatut ning hüüab siis Benile: „*Spinnst du!*“ *Hopsala* oleks võinud asendada mõne teise hüüdega, kuid kuna ta ütles seda nii vaikselt ja arusaamatult, et käsikirjata ei olnud võimalik aru saada, mida ta ütles, siis otsustati kasutada mikrostrateegiana kustutamist ja jätta see tõlkimata.

3.2.12 Kompenseerimine (*permutation*)

Tõlkija kasutab kompenseerimist, kui ta mõistab, et lähteteksti mõju ei saa sihttekstis edasi anda – tavaliselt kas lingvistilistel või stilistilistel põhjustel – ja otsustab kaotuse teha tasa sel moel, et loob lähteteksti mõju sihttekstis teises kohas. Schjoldageri sõnul kasutatakse seda peamiselt kirjanduse tõlkimisel näiteks sõnamängudes või alliteratsiooni puhul. (Schjoldager 2008: 109)

Seriaali tõlkimisel ei kasutata tavaliselt kompenseerimist ja selle mikrostrateegia kohta ei tooda näiteid. Seda tuli ette küll luuletuste tõlkimisel, kuid need ei kuulu kõnekeele alla.

3.3. Peamised tõlkeprobleemid

Järgnevalt kirjeldatakse tõlkeprobleeme, mis tekkisid „Kirgede tormi“ kõnekeele tõlkimisel. Mõnikord tekitasid tõlkimisel probleeme ka nt võõrkeelsed väljendid, kaheti mõistetavus, kultuurispetsiifika ja keerulised toidunimetused, kuid teemat kitsendati ja keskenduti vaid kõnekeelele.

Seriaalis kasutatakse kõnekeelseid väljendeid väga palju ja neid pole alati lihtne tõlkida sama värvikaks kui on sihtkeeles nii, et mõte oleks edasi antud. Mõnikord kasutati originaalis ka sõimusõnu, mida ei saanud eesti keelde otse tõlkida ja tuli leida alternatiive. *Scheiße, Verdammst noch mal!* tõlkis autor tavaliselt sõnaga ‘neetud’ või ‘pagan’. Teinekord on aga sõimusõna saksa keeles pehmema tähendusega ja seetõttu sobib seda tõlkija arvates küll saksa keeles teleekraanil öelda, kuid mitte eesti keeles Eesti televaatajale (nt *blöde Kuh*). Tihti pole tegemist just sündsusetute sõnadega, kuid sõnasõnaline tõlge jääks kohmakas.

Üsna tihti juhtus, et ainult käsikirja lugedes jäi arusaamatuks, kuidas mõnda sõna tõlkima peaks. Kui ei ole video vaatamise võimalust, on eksimused kerged tekkima. „Kirgede tormi“ puhul võis nii tihti juhtuda seriaali algust ja lõppu tõlkides, kus korratakse eelmise osa või eelmiste osade olulisemaid lõike ning näidatakse, mis hakkab juhtuma järgmises osas. Kui tõlkijal tekkis kõhkclusi, siis ta luges eelmise/järgmise osa käsikirjas stseeni läbi, et ei tekiks eksimusi. Kui oli vaja vaadata videot, siis sai selle alla laadida failivahetussüsteemi kaudu. Teine võimalus oli otsida YouTube’ist vastav osa üles. Kõiki osasid seal pole, kuid üpris märgatav arv on siiski üles laetud.

Seriaalis kasutatakse üsna palju võõrkeelseid väljendeid. Palju kasutatakse anglitsisme, aga mõnikord räägitakse ka teistes keeltes. Enamasti küll tervitamiseks, hüvasti jätmiseks, tänamiseks. Need tõlgiti eesti keelde ja jäeti igaks juhuks sulgudesse ka originaalkeelne variant. Näiteks itaaliakeelsetest väljenditest *Naturalmente, Signora* (Loomulikult, sinjooora), *Ciao* (Nägemiseni) *Prego, signora* (Palun, sinjooora), *Mille grazie, tesoro!* (Suur tänu, kallis!), *Buona sera, Signora. Benvenuto in Venezia* (Tere õhtust, sinjooora. Tere tulemast Veneetsiasse.), prantsusekeelsetest *Vite! Vite!* (Kiiresti! Kiiresti!), *Bonne nuit* (Head ööd), *Adieu* (Nägemiseni), saab tõlkija aru ka neid keeli oskamata.

Analüüsimisel selgus, et väga suure osakaalu analüüsitavatest näidetest moodustas vaba tõlge. Samas tuleb tunnistada, et kõige raskem oli eristada vaba tõlget ja parafraseeringut. Schjoldageri sõnul üritab vaba tõlge katta lähteteksti ühiku kontekstuaalse tähenduse, teisisõnu on vaba tõlke puhul tegemist mõtte tõlkimisega (Schjoldager 2008: 97). Parafraseeringu puhul

tõlgitakse lähteteksti tähendus üsna vabalt. Kuigi lähteteksti tähendus on tõlgitud, siis üksnes tõlke alusel on keeruline määratleda, milline täpselt on lähtetekst olnud. Teisisõnu ei saa öelda, et lähteteksti tähendus pole tõlgitud, aga raske on täpselt öelda, milline seos on tõlkel ja algtekstil. Schjoldager kirjutab, et Vinay ja Dabernet järgi oleks parafraseering ilmselt modulatsioon. (Schjoldager 2008:100) Vinay ja Dabernet järgi on modulatsioon (vähene) tähenduse või vaatenurga muutmine (Schjoldager 2008: 91). Tema selgituste alusel on mõnikord keeruline määratleda, kumma mikrostrateegia alla tõlge kuulub.

Samuti jääb vaba tõlke analüüsis silma, et vaba tõlke näitete tõlkimisel on kasutatud kaht erinevat meetodit: fraseologismi või kõnekeelse väljendi tõlkimine fraseologismi või kõnekeelse väljendiga ja fraseologismi või kõnekeelse väljendi tõlkimine neutraalse väljendiga. Schjoldager ei ole neid eristanud ja seetõttu ei tehta seda ka käesolevas töös.

Analüüsi põhjal on näha, et päris mitme mikrostrateegia kohta puuduvad näited. Otsese ülekande kohta pole näiteid, kuna siia alla kuuluvad inimeste ja kohtade nimed, mis pole tavaliselt kõnekeeles. Näiteid pole ka kalka kohta, sest kalka puhul on sihtkeele lausestruktuur tõlkes selgesti äratuntav kui „võõras“ ja seda välditakse tõlkimel. Näiteid ei leidu ka eksplikatsiooni e selgesõnalise väljatoomise kohta. Kondensatsiooni kohta on vähe näiteid, sest seda kasutatakse peamiselt subtriteerimise puhul. Pealelugemisel on küll ajaline piirang, aga mitte ette antud kindel tähemärkide arv ja seetõttu pole tavaliselt vaja, et lähteteksti kontekstuaalne tähendus tõlgitakse oluliselt lühemal kujul. Adaptsiooni e kohandamist kasutati mõnikord, aga mitte kõnekeeles. Ka aditsiooni e lisamise ja substitutsiooni kohta puuduvad näiteid. Näiteid pole ka kompenseerimise kohta. See on ka arusaadav, sest seda kasutatakse peamiselt kirjanduse tõlkimisel näiteks sõnamängudes või alliteratsiooni puhul ja välja toodud näidetes seda ei esine. Küll kasutati seda mikrostrateegiat luuletuste tõlkimisel, mida mõnikord tuli ette seriaalis, aga need ei kuulu kõnekeele alla ja seetõttu ei kuulu nende analüüsimine töö eesmärgi hulka.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli tuua välja Saksa seriaali „Kirgede torm“ kõnekeele peamised tõlkimise strateegiad ja tekkinud probleemid ning analüüsida neid näidete kaudu.

Töö jaotati kolmeks osaks. Esimeses peatükis anti ülevaade audiovisuaalsest tõlkimisest, audiovisuaalse meedia tõkeliikidest, tõkeliikide geograafilisest jaotusest ja audiovisuaalse meedia kahest kõige levinumast tõkeliigist subtitreerimisest ja dubleerimisest. Teine peatükk pühendati pealelugemisele, kuna see oli magistritöö peatähelepanu all. Käsitlust leidis pealelugemise ajalooline taust, pealelugemise mõiste kujunemine, pealelugemise mõiste tõlketeaduses, tõlkeprotsessi kirjeldus ja Schjoldageri tõlkimise makro- ja mikrostrateegiad, millel põhines analüüs.

Kolmandas peatükis tutvustati seriaali „Kirgede torm“, analüüsiti osasid, mis olid eetris 2010. aasta sügisest 2011. aasta sügiseni ning toodi välja peamised tõlkeprobleemid. Töös kasutatud näited on võetud töö autori enda tõlgetest; kuna seriaali tõlgib korraga kolm kuni neli erinevat tõlkijat, siis luges autor läbi enda tehtud tõlked sellel perioodil ja tõi näiteid kõnekeele kasutamise kohta. Näited paigutati Schjoldageri tõlkimise mikrostrateegiate järgi tabelitesse ja pärast igat tabelit ehk näidet toodi, miks nii tõlgiti, kui tõlge pole hea, on lisatud selgitus, miks oleks võinud tõlkida teisiti.

Analüüsimisel selgus, et kõnekeelt on kohati üsna keeruline tõlkida ja tõlkija peab eelkõige lähenema loomulikul, et tulemus eesti keeles hea jääks. Õnneks ei ole pealelugemist tehes ruumilist piirangut nagu subtiitrite puhul ja samuti ei pea jälgima, et sihtkeelt kõneleja ja dubleerija huuleliigutused lähivõtte ajal ühtiksid nagu on dublaaži puhul. Hea tava on, et lugeja hakkab peale lugema mõni sekund pärast sihtkeelse kõne algust ja lõpetab pealelugemise paar sekundit enne sihtkeelse kõne lõppu, kuid kui leiti hea tõlkelahendus, mis oli pisut pikem kui sihtkeeles, siis nii ka tõlgiti.

Analüüsiti 84 näidet. Tööd kirjutama hakates arvati, et kõige rohkem näiteid on vaba tõlke kohta, sellele järgneb parafraseering ning kolmandal kohal on otsetõlge. Kui vaadata mikrostrateegiate all toodud näidete mahtu, siis on näha, et väga suure osakaalu moodustab vaba tõlge. See on ka igati arvatav, Schjoldageri (2008: 97) sõnul üritab vaba tõlge katta lähteteksti ühiku kontekstuaalse tähenduse ja tõlkida mõtet. Seejuures püüab vaba tõlge tõlkida siiski lähteteksti lähedaselt. Teisel kohal on parafraseering ja kolmandal kohal on otsetõlge.

Võib öelda, et audiovisuaalse meedia tõkeliigi pealelugemise kasutamist pole Eestis seni analüüsitud ja see vääraks kindlasti põhjalikumat uurimist, kuna päris palju saateid ning seriaale tõlgitakse pealelugemist kasutades.

Kasutatud kirjandus

Esmased allikad

Sturm der Liebe. 2005–..., autori tõlgitud episoodid vahemikus 1099–1363, Saksamaa, Bavaria Film.

Teisesed allikad

Baker, M., Hochel, B. (1998). Dubbing. Baker, M., *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London and New York: Routledge.

Bartolomé, A. I. H., Cabrera, G. M. (2005). New trends in audiovisual translation: The latest challenging modes. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies* 31. Kasutamise kuupäev: 10.05.2014. a., allikas

<http://www.miscelaneajournal.net/images/stories/articulos/vol31/bartolome31.pdf>

Bayerischer Rundfunk, Anstalt des öffentlichen Rechts (kuupäev puudub). Kasutamise kuupäev: 15.05.2014 a., allikas <http://www.daserste.de/unterhaltung/soaps-telenovelas/sturm-der-liebe/index.html>

Bogucki, L. (2013). *Areas and Methods of Audiovisual Translation Research*. Frankfurt am Main: Peter Lang AG.

Duden online. (2013). Kasutamise kuupäev: 09.05.2014. a., allikas Bibliographisches Institut GmbH: www.duden.de

Erelt, T., Leemets, T., Mäearu, S., Raadik, M. (2013). *Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013*. Kasutamise kuupäev: 01.08.04.2014.a., allikas Eesti Keele Instituut: <http://www.eki.ee/dict/qs/>

Franco, E., Matamala, A., Orero, P. (2010). *Voice-Over Translation: an overview*. Bern: Peter Lang AG.

Fraseoloogiasõnaraamat (2000). Kasutamise kuupäev: 01.08.2014. a., allikas Eesti Keele Instituut: <http://www.eki.ee/dict/fraseoloogia/>

González L. P. (2009) Audiovisual translation. Baker, M. Saldanha, G. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. 2nd edition. Abingdon and New York: Routledge.

Gottlieb, Henrik (1998). Subtitling. Baker, M. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London and New York: Routledge.

Gottlieb, H. (2005). Multidimensional Translation: Semantics turned Semiotics. Kasutamise kuupäev: 03.05.2014. a., allikas

http://www.euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Gottlieb_Henrik.pdf

Gottlieb, H. Screen translation. Schjoldager, A., Gottlieb, H., Klitgård, I. *Understanding Translation*. 1st edition. Aarhus: Academica.

Jüngst, H. E. (2010). *Audiovisuelles Übersetzen. Ein Lehr- und Arbeitsbuch* (narr Studienbücher tr.). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.

Media Consulting Group (2011). Study on the use of subtitling. The potential of subtitling to encourage foreign language learning and improve the mastery of foreign languages EACEA/2009/01. Final report June 2011. Kasutamise kuupäev 16.05.2014 a., allikas http://eacea.ec.europa.eu/llp/studies/documents/study_on_the_use_of_subtitling/rapport_final-en.pdf

Merriam-Webster Dictionary (2014). Kasutamise kuupäev 13.05.2014 a., allikas <http://www.merriam-webster.com/dictionary/voice-over>

Orero, Pilar (2009): Voice-over in Audiovisual Translation. Cintas J. D., Anderman, G., *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Pedersen, Jan (2010). Audiovisual translation – in general and in Scandinavia. *Perspectives: Studies in Translatology*, 18: 1. Kasutamise kuupäev: 12.04.2014. a., allikas <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09076760903442423#.U0vAzvmSyEd>

Schjoldager, A. (2008). Categorising Translation. Schjoldager, A., Gottlieb, H., Klitgård, I. *Understanding Translation*. 1st edition. Aarhus: Academica.

Schjoldager, A. (2008). Macrostrategies. Schjoldager, A., Gottlieb, H., Klitgård, I. *Understanding Translation*. 1st edition. Aarhus: Academica.

Schjoldager, A. (2008). Microstrategies. Schjoldager, A., Gottlieb, H., Klitgård, I. *Understanding Translation*. 1st edition. Aarhus: Academica.

Sturm der Liebe. (kuupäev puudub). Kasutamise kuupäev: 10.05.2014. a., allikas Wikipedia:
http://de.wikipedia.org/wiki/Sturm_der_Liebe

Tveit, J-E. (2009): Dubbing versus Subtitling: Old Battleground revisited. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. London: Palgrave Macmillan.

Õim, A. (1991). *Sünonüümisõnastik*. Kasutamise kuupäev: 17.05.2014 a., allikas Eesti Keele Instituut: <http://dict.ibs.ee/syn/>

Õim, A (2000). *Fraseoloogiasõnaraamat*. Kasutamise kuupäev: 03.07.2014 a., allikas Eesti Keele Instituut: <http://www.eki.ee/dict/fraseoloogia/>

Õim, A., Õim, K. (2011). *Eesti fraseologismide elektrooniline alussõnasik*. Kasutamise kuupäev: 01.08. 2014.a., allikas Eesti Kirjandusmuuseumi Folkloristika Osakond: <http://www.folklore.ee/justkui/sonastik/index.php?t=1>

Summary

University of Tartu

Institute of Germanic, Romance and Slavonic Languages and Literatures

Merili Martinson

Voice-over as a Method of Audiovisual Translation. The Case of the German Television Series “Storm of Love“

MA thesis

2014

70 pages

The aim of the present thesis is to analyse how a specific audiovisual translation method – voice-over – is used in the translation of colloquial speech in the German television series “Storm of Love“. The translation problems of colloquial speech are analysed based on Anne Schjoldager’s microstrategies.

The thesis consists of three chapters. The first chapter gives an overview of the methods of audiovisual translation, its geographic distribution and the two most common audiovisual translation methods, subtitling and dubbing.

The second chapter is dedicated more specifically to voice-over as it forms the main focus of the thesis. The chapter examines the historic background of voice-over, how the term „voice-over“ evolved and how it is used in contemporary translation studies; also, an overview is given of translation as a process and Schjoldager’s macro- and microstrategies of translating.

In the third chapter, the colloquial language of the German television series “Storm of Love“ is analysed on the basis of Schjoldager’s microstrategies. The main focus is on episodes that aired from autumn 2010 to autumn 2011, with an emphasis on the main issues of translation. Examples examined in the thesis are taken from the author’s own translations and placed in the context of Schjoldager’s translation microstrategies with explanations as to why a specific microstrategy was used.

The results show that oblique translation is the most used microstrategy, followed by paraphrase and direct translation. Some microstrategies were not used in the process of colloquial speech translation.

Keywords: audiovisual translation; subtitling; dubbing; voice-over; “Storm of Love”

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merili Martinson,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Pealelugemine audiovisuaalse meedia tõlkeliigina Saksa seriaali „Kirgede torm“ kõnekeele näitel“, mille juhendaja on Terje Loogus (PhD),
 - 1.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 25.08.2014